

**Bureauonderzoek en Inventariserend
veldonderzoek - verkennende fase**

**Grotestraat 17-19 /
Ootmarsumsestraat 1G,
Denekamp, gemeente
Dinkelland (OV).**

maart 2022

Versie 2 (definitief)

In opdracht van:
BJZ.nu

Colofon

v3

Laagland Archeologie Rapport 750

Bureauonderzoek en Inventariserend veldonderzoek - verkennende fase
Grotestraat 17-19/ Ootmarsumsestraat 1G te Denekamp, gemeente
Dinkelland (OV)

Auteur: [REDACTED]

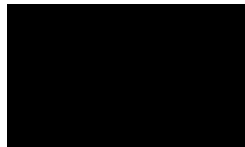
In opdracht van: BJZ.nu

Foto's en tekeningen: Laagland Archeologie

Status rapport: definitief

Controle: [REDACTED]

Autorisatie: [REDACTED]

ISSN 2468-4759

Laagland Archeologie BV
Virulyweg 21F-G
7602 RG Almelo

E-mail: info@laaglandarcheologie.nl
KvK-Nummer: 60294418

© Laagland Archeologie BV, Almelo, maart 2022

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers. Laagland Archeologie BV aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Samenvatting

Laagland Archeologie heeft in oktober 2021 een Bureauonderzoek en Inventariserend veldonderzoek - verkennende fase uitgevoerd aan de Grotestraat 17-19/Ootmarsumsestraat 1G te Denekamp. Het onderzoek vond plaats in verband met de ruimtelijke procedure rondom de sloop van de huidige bebouwing en de bouw van nieuwe appartementen

Het onderzoek is uitgevoerd conform de protocollen SIKB KNA 4002 en 4003. Het bureauonderzoek had tot doel een archeologisch verwachtingsmodel op te stellen. Centraal staat daarbij de vraag of en zo ja welke archeologische resten (complextype, datering, diepteligging en gaafheid) in het plangebied kunnen worden verwacht. Hiertoe zijn landschappelijke, archeologische en historische bronnen geraadpleegd.

Op basis van het bureauonderzoek geldt een hoge verwachting voor resten uit de periode Neolithicum tot en met de Nieuwe Tijd. Het accent ligt daarbij op de Late Middeleeuwen – Nieuwe Tijd, gezien de vondsten die in het onderzoeksgebied zijn gedaan en de ligging aan de rand van het oude centrum van Denekamp. Op oude kaarten vanaf 1787 is het plangebied permanent bebouwd geweest. Waarschijnlijk is bewoning nog veel verder terug te voeren, vermoedelijk tot in de Late Middeleeuwen en wellicht zelfs de Vroege Middeleeuwen. Resten uit de periode Neolithicum tot en met de Romeinse tijd zijn vermoedelijk grotendeels verstoord door die latere bewoning.

Het uitgevoerde verkennende booronderzoek heeft tot doel het verwachtingsmodel te toetsen en zo nodig aan te vullen. Hiertoe zijn verspreid over het toegankelijke deel van het plangebied verkennende boringen gezet. In dit stadium is verkennend booronderzoek de meest efficiënte onderzoekswijze om de archeologische potentie van het plangebied in kaart te brengen. Tijdens het verkennend bodemonderzoek is een subrecent geroerd pakket geconstateerd waaronder nog resten van een oude ophoging is gezien. Deze ophooglaag ligt op de C-horizont van dekzand. Ter hoogte van de geplande nieuwbouw bereikt het subrecent geroerde pakket een dikte van 75- 105 cm. In de archeologie is het gebruikelijk een bufferzone van minimaal 20 cm boven een kansrijke archeologische laag te hanteren waarbinnen geen ontgraving mag plaatsvinden. Dit impliceert dat archeologisch onderzoek ter hoogte van de nieuwbouwlocatie van toepassing is bij bodemingrepen (gegraven funderingen, rioleringen en dergelijke) dieper dan 55 cm -mv. Gezien de te verwachten vondstcomplexen adviseren we daarbij vervolgonderzoek in de vorm van een proefsleuvenonderzoek. Hiertoe dient een door de bevoegde overheid goed te keuren archeologisch Programma van Eisen te worden opgesteld.

Dit advies is overgenomen door de bevoegde overheid, de gemeente Dinkelland. De gemeente wordt hierin vertegenwoordigd door haar deskundige, O. Satijn

Mochten tijdens de werkzaamheden onverhoopt toch archeologische resten worden aangetroffen, of resten waarvan redelijkerwijze kan worden vermoed dat het om archeologische resten gaat, dan geldt op grond van de Erfgoedwet (art. 5.10) een meldingsplicht. Dit kan bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE, www.cultureelerfgoed.nl).

Samenvatting	3
1 Inleiding	5
1.1 Aanleiding onderzoek	5
1.2 Afbakening plan- en onderzoeksgebied	5
1.3 Administratieve gegevens	6
1.4 Huidige situatie en toekomstig gebruik	8
1.5 Gemeentelijk beleid	9
1.6 Onderzoeksdoel	10
2 Inventarisatie	11
2.1 Inleiding	11
2.2 Landschappelijke ontwikkeling	11
2.3 Archeologie	12
2.3.1 Bekende archeologische waarden	12
2.3.2 AMK-terreinen	13
2.3.3 Gemeentelijke verwachtingskaart	13
2.3.4 Eerder archeologisch onderzoek	13
2.4 Historie	16
2.4.1 Tweede wereldoorlog	22
3 Conclusie en verwachtingsmodel	23
3.1 Conclusie	23
3.2 Verwachtingsmodel	23
4 Veldonderzoek	25
4.1 Beschrijving onderzoeksmethodiek	25
4.2 Resultaten: lithologie, lithogenese en bodemontwikkeling	25
5 Conclusie en verwachting	29
6 Selectieadvies	30
literatuur	31
BIJLAGE 1 AMZ-cyclus	33
BIJLAGE 2 Archeologische perioden	34
BIJLAGE 3 Niet-toegankelijke delen voor veldonderzoek	35
BIJLAGE 4 Actueel Hoogtebestand Nederland	36
BIJLAGE 5 Gemeentelijke archeologische verwachtingskaart	37
BIJLAGE 6 Waarnemingen, AMK-terreinen en onderzoeksmeldingen	39
BIJLAGE 7 Boorpuntenkaart veldonderzoek	40
BIJLAGE 8 Boorstaten veldonderzoek	41
BIJLAGE 9 Verklarende woordenlijst	45

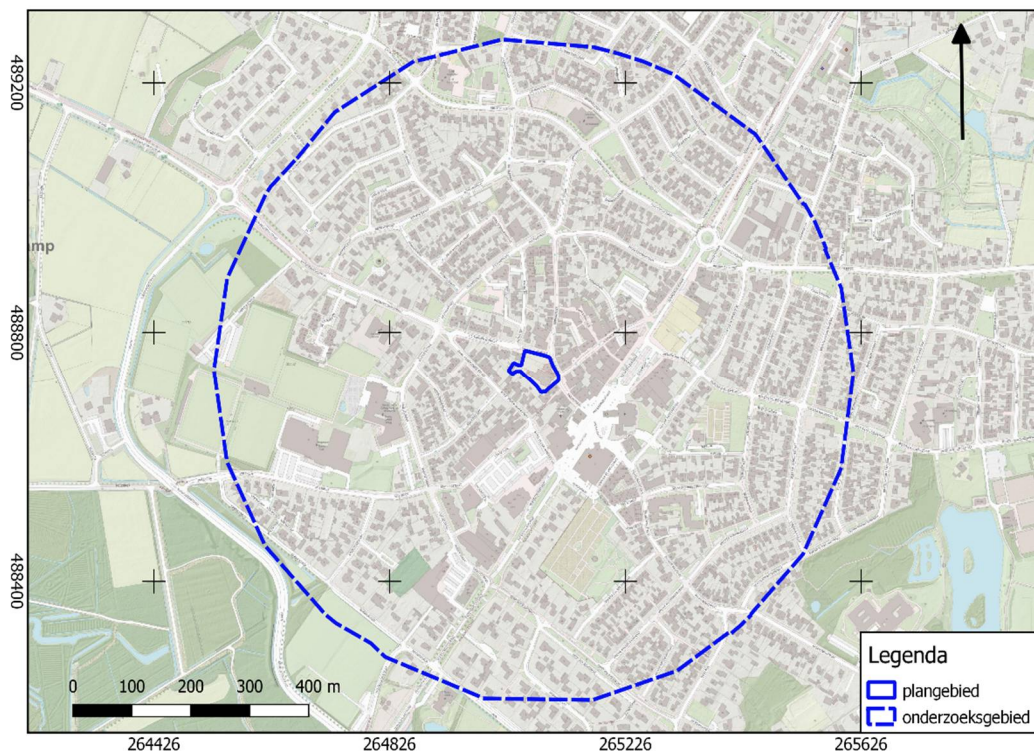
HOOFDSTUK 1 INLEIDING

1.1 AANLEIDING ONDERZOEK

De aanleiding voor het onderzoek vormt de geplande sloop van een deel van de huidige bebouwing, gevolgd door nieuwbouw van appartementen aan de Grotestraat 17-19/ Ootmarsumsestraat 1G te Denekamp, gemeente Dinkelland (OV). Hiertoe is een bestemmingsplanwijziging vereist. De gemeente Dinkelland heeft een eigen archeologiebeleid. Op basis van het bestemmingsplan dient archeologisch onderzoek uitgevoerd te worden om aan te tonen dat eventueel aanwezige archeologische waarden niet onevenredig worden of kunnen worden geschaad door de geplande bouwactiviteiten. De opdrachtgever beoogt met het onderzoek de gemeentelijke paraaf te krijgen voor het onderdeel archeologie. Aanvullende wensen zijn niet kenbaar gemaakt.

1.2 AFBAKENING PLAN- EN ONDERZOEKSGBIED

Het plangebied betreft de Grotestraat 17-19/Ootmarsumsestraat 1 G in Denekamp, gemeente Dinkelland (OV), zie onderstaande afbeelding.

Afbeelding 1. Ligging van het plan- en onderzoeksgebied.

Het plangebied heeft een omvang van circa 2990 m². Voor een beter begrip van de bodemkundige omstandigheden en de archeologie van de planlocatie is een groter gebied bestudeerd. Een zone van 500 m rondom het plangebied wordt voldoende geacht om de archeologische potentie van het plangebied in kaart te brengen. Deze zone wordt aangeduid als 'onderzoeksgebied'.

1.3 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS	
Provincie	Overijssel
Gemeente	Dinkelland
Plaats	Denekamp
Beheerder/eigenaar grond	-
Toponiem	Grotestraat 17-19/Ootmarsumsestraat 1G
Kadastrale perceelnummer(s) ¹	1410, 1419, 1421, 1422, 4924
Laagland Archeologie projectnummer	DEGR211
Datum conceptrapportage	29-10-2021
Datum definitief rapport	1-3-2022
XY-coördinaten	265055/488769

¹ kadastralekaart.com

	265112/488721
	265083/488701
	265028/488737
Kaartblad ²	29W
Oppervlakte/lengte Plangebied	ca 2990 m ²
Datering	Neolithicum-Nieuwe Tijd
Complextype	bewoning (inclusief verdediging)
Onderzoeksmeldingsnr	5120644100
AMK-terrein	n.v.t.
Vondstmeldingsnr.	n.v.t.
Type onderzoek	Bureauonderzoek en Inventariserend veldonderzoek - verkennde fase
Datum begin veldonderzoek	27-10-2021
Datum eind veldonderzoek	27-10-2021
Opdrachtgever	BJZ.nu
Goedkeuring bevoegde overheid	7-2-2022
Bevoegde overheid	Gemeente
Adviseur namens bevoegde overheid	██████████
Beheer documentatie	Provinciaal Depot voor Bodemvondsten Overijssel E-depot voor de Nederlandse archeologie Archief Laagland archeologie BV
Uitvoerder	Laagland Archeologie BV Virulyweg 21F-G 7602 RG Almelo 06 41 76 92 62
Projectleider/opsteller onderzoek	██████████@laaglandarcheologie.nl

Tabel 1. Objectgegevens.

² www.imergis.nl/htm/opentopo800.htm

1.4 HUIDIGE SITUATIE EN TOEKOMSTIG GEBRUIK

Het plangebied is momenteel deels in gebruik als parkeerplaats. De huidige bebouwing betreft voormalige bedrijfspanden, die sinds geruime tijd leeg staan. Het terrein bevat voor zover bekend geen kelders of andere ondergrondse kunstwerken en er zijn geen historisch waardevolle bouwwerken in het plangebied aanwezig.³

In dit stadium is de exacte invulling van de plannen nog niet bekend. De milieutechnische condities, huidige en eventuele nieuwe waterpeil en of en zo ja wie de toekomstige gebruiker(s) wordt/worden zijn in dit stadium evenmin bekend. Onderstaande afbeelding toont de huidige en de gewenste nieuwe situatie. De huidige gebouwen zijn in zeer slechte staat. Het meest zuidoostelijke pand (groen omlijnd; voormalige hotel Veldman) blijft behouden en wordt getransformeerd naar zes appartementen. De overige bebouwing wordt gesloopt. Een sloopvergunning is inmiddels afgegeven.⁴

³ bron: gemeentelijke monumentenlijst

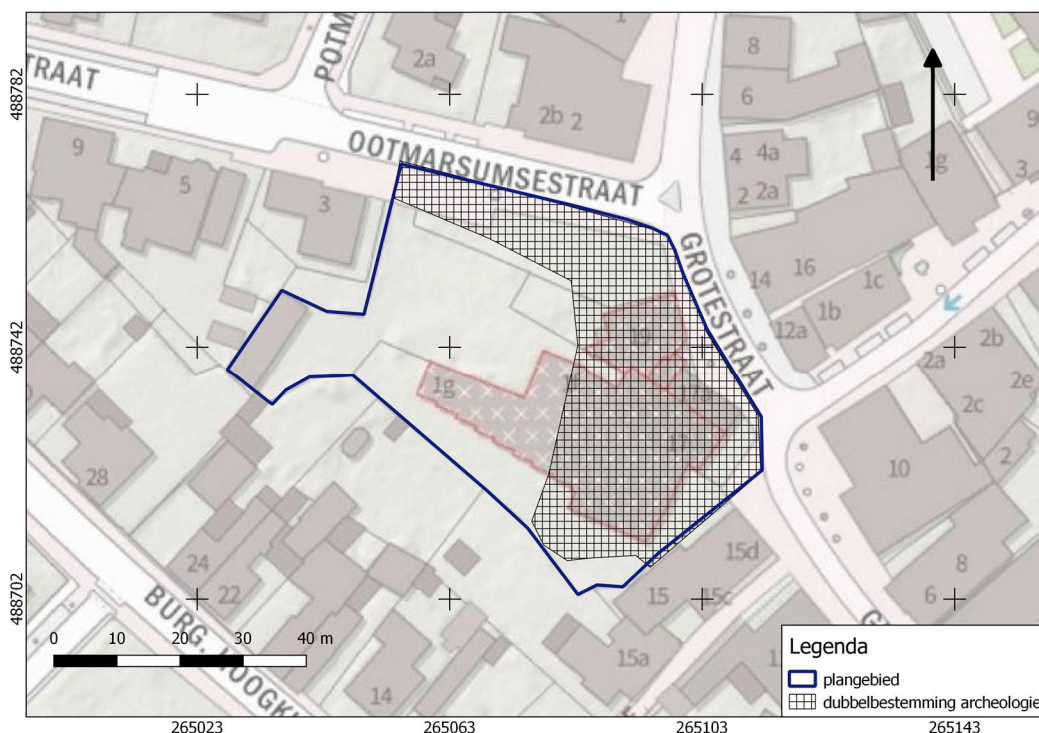
⁴ bron: bagviewer.kadaster.nl

Afbeelding 2. Huidige situatie (boven) en nieuwe situatie (onder).

1.5 GEMEENTELIJK BELEID

Op grond van het gemeentelijk beleid dient archeologisch onderzoek uitgevoerd te worden in het oostelijke en zuidelijke deel van het plangebied (zie onderstaande afbeelding).

Afbeelding 3. Deel van het plangebied met dubbelbestemming Archeologie (bron: ruimtelijkeplannen.nl)

Dit beleid is vertaald in het bestemmingsplan Denekamp, Artikel 24 Waarde - Archeologie. In dit artikel staat dat voor bouwwerken met een oppervlakte groter dan 100 m² en een diepte van meer dan 0,50 m -mv archeologisch onderzoek moet worden uitgevoerd.

De omvang van de geplande verstoringen overschrijdt de vrijstellingsgrenzen zoals die in het vigerende gemeentelijk archeologiebeleid zijn aangegeven.

1.6 ONDERZOEKSDOEL

Het uitgevoerde onderzoek behoort tot de eerste fasen in het huidige archeologische onderzoeksproces (zie bijlage 1). De initiatiefnemer beoogt met het hier uitgevoerde onderzoek te voldoen aan de gemeentelijke regelgeving omtrent archeologisch onderzoek. Het bureauonderzoek heeft tot doel een archeologisch verwachtingsmodel op te stellen aan de hand van bestaande bronnen, en te bepalen of en zo ja welke delen van het plangebied in aanmerking komen voor vervolgonderzoek. Het verwachtingsmodel wordt getoetst en zo nodig aangevuld door middel van een verkennend booronderzoek. Op grond van de resultaten van dit onderzoek kan worden beoordeeld of en zo ja, welke vorm van vervolgonderzoek nodig is om de archeologische waarde van het gebied te kunnen vaststellen.

HOOFDSTUK 2 INVENTARISATIE

2.1 INLEIDING

In dit hoofdstuk worden de relevante landschappelijke ontwikkeling en huidige bodemkundige situatie beschreven. Tevens wordt ingegaan op de bekende archeologische waarden in de omgeving van het plangebied en de historische situatie. Voor wat betreft de in de tekst genoemde archeologische perioden wordt verwezen naar bijlage 2.

2.2 LANDSCHAPPELIJKE ONTWIKKELING

Het plangebied ligt in het Overijssels-Gelders zandgebied. Dit landschap is gevormd tijdens de voorlaatste ijstijd (Saalien) en de laatste ijstijd (Weichselien). Kenmerkend voor dit gebied is het dekzandlandschap, met dekzandvlakten, -wellingen en -ruggen. Beken doorsnijden dit landschap en her en der komen grotere en kleine stuwwallen voor. Gedurende het Saalien was dit deel van Nederland geheel met landijs bedekt dat een dikte van honderden meters kon bereiken. De stuwwallen ontstonden langs de flanken en het front van de voortkruisende, dikke ijsmassa. Ze bestaan uit oudere afzettingen van de voorloper van de Rijn (klei, zand, grind), die door de gletsjers zijn weggedrukt. De glaciële afzettingen die toen tot afzetting kwamen worden gerekend tot de Formatie van Drenthe. Tijdens de laatste fasen van het Weichselien werd het keileem afgedekt door dekzand (Formatie van Bostel, Laagpakket van Wierden). Het DINO-loket (dinoloket.nl) is geraadpleegd, maar in de beschrijving van nabije geologische boringen is geen bruikbare informatie te vinden omtrent dikte van het plaatselijke dekzandpakket en diepte van de onderliggende gestuwde afzettingen.

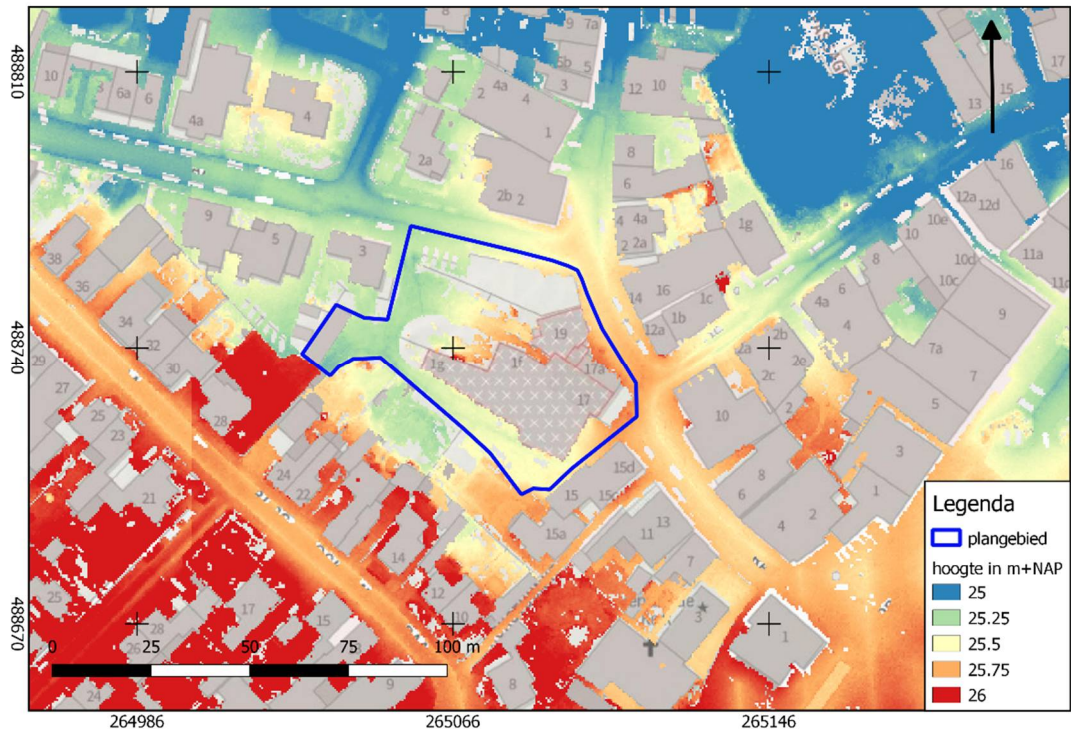
Geomorfologisch en bodemkundig is het plangebied en haar wijde omgeving niet gekarteerd (bebouwde kom). De betreffende kaarten zijn daarom niet toegevoegd aan dit rapport. De gemeentelijke archeologische waarden- en verwachtingskaart (Bijlage 5) is gebaseerd op een (gedetailleerde) geomorfologische kaart. Hieruit blijkt dat het plangebied zich in een zone met dekzandhoogten en -ruggen bevindt; deze zijn waarschijnlijk afgedekt door een plaggendeek.

Dekzandruggen liggen meestal wat hoger in het landschap. Door de hogere ligging is de waterhuishouding meestal beter en in veel gevallen heeft zich een podzolbodem kunnen vormen.

Voorsortierend op een beschrijving van de historische situatie (paragraaf 2.4) kan hier alvast worden opgemerkt dat het plangebied onderdeel uitmaakt van de oude historische kern van Denekamp. Op de eerste kadastrale kaart van 1832 zijn in en rondom de oude kern moestuinen aangegeven. Waarschijnlijk zijn daarom in het plangebied ophogingslagen aanwezig die passen bij het centrum van een dorp. Hieronder kan nog wel een ouder esdek aanwezig zijn.

Op het AHN (Actueel Hoogtebestand Nederland), zie bijlage 4 is te zien dat het plangebied zich op de noordelijke flank van een grote dekzand- of keileemopduiking bevindt.⁵ De oudste kern (het gebied rondom het kerkplein) is aangelegd op het hoogste deel van deze opduiking.

Op onderstaande detailopname van het AHN is te zien dat in en rondom het plangebied sprake is van ophogingen onder de bestaande gebouwen.

Afbeelding 4. Detailopname van het plangebied op het AHN.

2.3 ARCHEOLOGIE

2.3.1 BEKENDE ARCHEOLOGISCHE WAARDEN

Bijlage 6 toont de locaties van de bekende archeologische waarden en de uitgevoerde archeologische onderzoeken in de omgeving van het plangebied. In het onderzoeksgebied zijn diverse waarnemingen bekend:

Zaakidentificatie 2865613100 betreft een scherp klokbeker aardewerk uit het Laat-Neolithicum, een scherp wikkeldraad aardewerk uit de Bronstijd en twee scherven handgedraaid aardewerk die van de Bronstijd tot de IJzertijd worden gedateerd. De vindplaats bevindt zich op ongeveer 500 m ten noordwesten van het plangebied.

Zaakidentificatie 2698843100 betreft een *Flint-Ovalbeil* die wordt gedateerd van het Midden-Neolithicum tot het Laat-Neolithicum. De vindplaats bevindt zich op ongeveer 75 m ten oosten van het plangebied.

⁵ Op geraadpleegde paleogeografische kaarten (Vos e.a., 2020) is geen stuwwal in of nabij Denekamp aangegeven.

Zaakidentificatie 3289940100 betreft enkele kleine fragmentjes handgevormd aardewerk die worden gedateerd in de periode Bronstijd tot de Romeinse tijd. De vindplaats bevindt zich op ongeveer 220 m ten oosten van het plangebied.

Zaakidentificatie 4706232100 betreft een spinklosje daterend uit de Late Middeleeuwen. De vindplaats bevindt zich op ongeveer 33 m ten oosten van het plangebied.

Zaakidentificatie 4706638100 betreft drie fragmenten aardewerk, waarvan een kon worden geïdentificeerd als kogelpot, daterend uit de Vroege tot Late Middeleeuwen. De vindplaats bevindt zich op ongeveer 400 m ten oosten van het plangebied.

Zaakidentificatie 3251650100 en 3052974100 betreffen een stuk Pingsdorf- en meerdere stukken kogelpot aardewerk daterend uit de Late Middeleeuwen. De vindplaats bevindt zich op ongeveer 400 m ten zuidoosten van het plangebied.

Zaakidentificatie 3262456100 betreft houtskoolfragmenten en twee stukken handgevormd aardewerk die dateren van de IJzertijd tot de Middeleeuwen. De vindplaats bevindt zich op ongeveer 440 m ten zuidoosten van het plangebied.

Zaakidentificatie 2689488100 betreft een scherf gedraaid aardewerk uit de Later IJzertijd en meerdere stukken handgevormd aardewerk uit de Middeleeuwen. De vindplaats bevindt zich op ongeveer 450 m ten zuidoosten van het plangebied.

Zaakidentificatie 2698721100 betreft meerdere stukken aardewerk, een vuurstenen bijl en een kraaghalsfles die allemaal dateren rond het Midden Neolithicum B. De vindplaats bevindt zich op ongeveer 460 m ten zuidoosten van het plangebied.

2.3.2 AMK-TERREINEN

AMK-terreinen (= Archeologische Monumentenkaart) zijn terreinen waarvan bekend is dat zich archeologische resten in de grond bevinden. Het archeologisch belang daarvan is bovendien gewaardeerd. Zo zijn er AMK-terreinen van archeologische waarde en van hoog, zeer hoog archeologisch belang en wettelijk beschermde AMK-terreinen van zeer hoog archeologisch belang). Binnen het onderzoeksgebied zijn geen AMK-terreinen geregistreerd.

2.3.3 GEMEENTELIJKE VERWACHTINGSKAART

Op de gemeentelijke verwachtingskaart (bijlage 5) ligt het plangebied in een zone met een zone met dekzandhoogten en ruggen met een plaggendeek. Hiervoor geldt een hoge verwachting voor resten uit alle perioden. Omdat de archeologische resten worden afgedekt door een plaggendeek zijn deze minder kwetsbaar voor bodemingrepen en daardoor vaak beter geconserveerd. Het oostelijk deel van het plangebied bevindt zich ook in de historische kern. Hiervoor geldt een hoge verwachting voor archeologische resten uit de Middeleeuwen en Nieuwe Tijd. Er bevinden zich meerdere historische erven in het onderzoeksgebied maar het plangebied bevindt zich in geen enkele attentiezone van deze erven.

2.3.4 EERDER ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK

In de omgeving van het plangebied hebben eerder archeologische onderzoeken plaatsgevonden. De onderzochte locaties zijn afgebeeld in bijlage 6. Hieronder worden de meest relevante onderzoeken besproken:

Zaakidentificatie 2358018100 betreft een booronderzoek van de RAAP uit 2012.⁶ Het onderzochte terrein bevindt zich op ongeveer 290 m ten noorden van het plangebied. Op basis van het bureauonderzoek was een archeologische verwachting van het Paleolithicum tot en met de Late Middeleeuwen. Het veldonderzoek heeft uitgewezen dat het desbetreffende plangebied volledig is verstoord. Er zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen. Gebaseerd op dit onderzoek is geadviseerd om dit gebied vrij te geven.

Zaakidentificatie 4039457100 betreft een verkennend booronderzoek uitgevoerd door Laagland Archeologie in 2017.⁷ Het onderzoek bevindt zich op ongeveer 240 m ten noorden van het plangebied. Op basis van het bureauonderzoek geldt een hoge verwachting voor resten uit de periode Late Middeleeuwen – Nieuwe Tijd. Uit het booronderzoek blijkt dat de bodem tot in de C-horizont is verstoord. Op basis van de resultaten van het veldonderzoek wordt geadviseerd geen archeologisch vervolgonderzoek in het plangebied uit te voeren.

Zaakidentificatie 2310235100 betreft een booronderzoek uitgevoerd door Syntegra BV. In 2010.⁸ Het onderzoek bevindt zich op ongeveer 180 m ten noorden van het plangebied. Op basis van het bureauonderzoek geldt een lage verwachting voor resten uit het Neolithicum tot en met de Romeinse tijd. Voor Vroege Middeleeuwen tot en met de Nieuwe Tijd geldt een zeer hoge verwachting. Uit het booronderzoek blijkt dat de bodem tot in de C-horizont is verstoord. Op grond van de resultaten van het onderzoek wordt voor het plangebied geen vervolgonderzoek geadviseerd.

In 2017 zijn bij bouwwerkzaamheden door de archeologische werkgroep Denekamp nog enkele paalsporen waargenomen die mogelijk uit de Middeleeuwen dateren. Ook zijn er resten van een waterput van Bentheimer zandsteen gevonden die waarschijnlijk dateren uit de Nieuwe Tijd, toebehorend aan de woning die staat weergegeven op de kadastrale minuut van 1832.⁹

Zaakidentificatie 2397247100 betreft een karterend booronderzoek uitgevoerd door Hamaland Advies vof in 2013.¹⁰ Het onderzoek bevindt zich op ongeveer 50 m ten noordoosten van het plangebied. Op basis van het bureauonderzoek van Hamaland Advies geldt een middelhoge verwachting van het Paleolithicum tot en met de Romeinse tijd en een zeer hoge verwachting voor Middeleeuwen tot en met Nieuwe Tijd. Bij het veldonderzoek is geconcludeerd dat op een deel van het terrein de basis van het oorspronkelijke plaggende bewaard is gebleven. Onder dit plaggende zijn in de top van de dekzandafzettingen grondsporen aangetroffen in de vorm van paalsporen, paalkuilen en greppels. Deze behoren vermoedelijk bij een vlaknederzetting (erven) uit de periode van voor de vorming van het plaggende (10e t/m de 12e eeuw). Hamaland Advies adviseert op basis van de onderzoeksresultaten derhalve om bodemingrepen dieper dan 100 cm-mv archeologisch te laten begeleiden of – afhankelijk van de schaal van de diepere bodemingrepen- een waarderend proefsleuvenonderzoek uit te laten. De gemeente Dinkelland heeft besloten hier nader onderzoek te laten uitvoeren. Bij de aanvang van de graafwerkzaamheden in dit gebied in 2015 zijn door leden van de werkgroep archeologie Denekamp meerdere sporen waargenomen en ingemeten (zie Afbeelding 5). De meeste sporen lijken uit de Middeleeuwen te dateren. Naast deze grondsporen zijn ook enkele scherven kogelpotaardewerk gevonden.¹¹

⁶ Den Boer, Goossens en Ringenier 2012

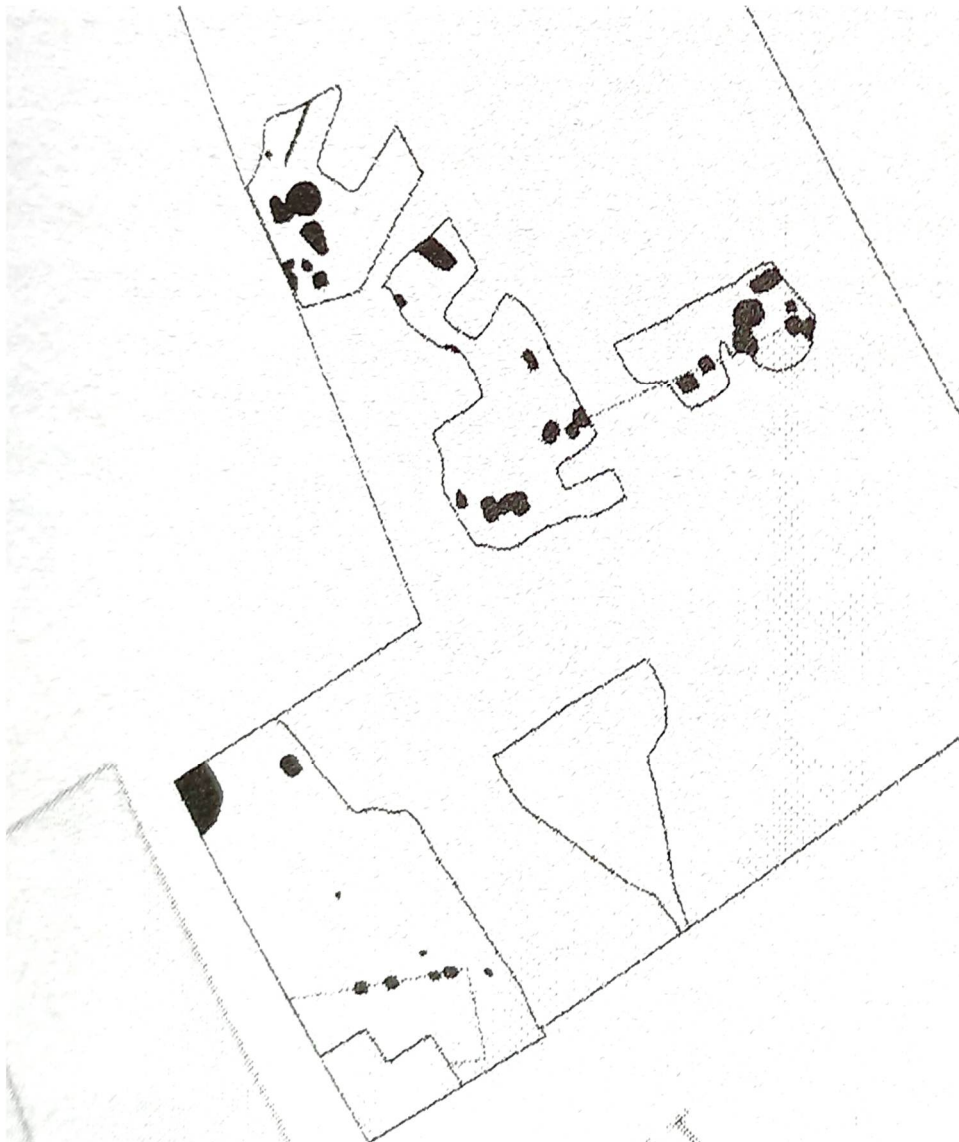
⁷ Brouwer en Oude Rengerink 2017

⁸ Koeman, Schorn en Nillesen 2014

⁹ Benerink 2017

¹⁰ de Graaf, Rohling en van der Kuijl 2013

¹¹ Benerink 2015 (1) en (2)

Afbeelding 5. Gevonden grondsporen tijdens graafwerkzaamheden aan de Vledderstraat in 2015. De zwarte vlekken zijn grondsporen en de grijze stippellijnen geven mogelijke huisplattegronden weer.

Zaakidentificatie 2327749100 betreft een karterend booronderzoek uitgevoerd door Syntegra BV in 2011.¹² Het onderzoek bevindt zich op ongeveer 170 m ten noordoosten van het plangebied. Op basis van het bureauonderzoek geldt een middelhoge verwachting voor de periode Laat Paleolithicum-Mesolithicum en Late Middeleeuwen-Nieuwe Tijd. Voor Neolithicum-Vroege middeleeuwen geldt een hoge verwachting. Tijdens het booronderzoek bleek dat een groot deel van het desbetreffende plangebied is verstoord. Daarnaast zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen. Op grond van de resultaten van het onderzoek wordt voor het plangebied geen vervolgonderzoek geadviseerd.

Zaakidentificatie 2132765100 betreft een karterend booronderzoek uitgevoerd door Syntegra BV in 2006. Het onderzoek bevindt zich op ongeveer 190 m ten zuidwesten van het plangebied. Op basis van het bureauonderzoek geldt een middelhoge

¹² Kremer 2011

verwachting voor sporen uit de perioden Neolithicum tot en met de Middeleeuwen. Uit het booronderzoek is gebleken dat de bodem binnen het plangebied gekenmerkt wordt door sterke verstoringen. In geen van de boringen zijn archeologische resten of indicatoren aangetroffen. De kans dat er een archeologische vindplaats binnen het plangebied aanwezig is, wordt daarom klein geacht.

Zaakidentificatie 2345114100 betreft een proefsleuvenonderzoek van de AWN uit 2010. Het onderzoek bevindt zich op ongeveer 280 m ten zuiden van het plangebied. Er zijn bij de opgraving meerdere paalkuilen aangetroffen. Daarnaast zijn scherven gedraaid aardewerk en steengoed aangetroffen uit de Late Middeleeuwen.

2.4 HISTORIE

Denekamp is een van de oudste bewoningskernen in Twente. Rond de 8e eeuw wordt Denekamp samen met Noord-Deurningen genoemd als een deel van het kerspel Ootmarsum. In 1276 is Denekamp (Demnichem) een zelfstandige parochie.¹³ Denekamp is ontstaan op een hoge zandopduiking. De gronden in en rond Denekamp waren tot 1527 voor het overgrote deel eigendom van de bisschop van Utrecht. Rond de 15e eeuw was de plaats Denekamp een betrekkelijk klein dorp met amper 100 huizen, verspreid rondom de oude kerk. Deze kerk was in de 13e eeuw opgetrokken uit 'Bentheimer zandsteen'. De toren is omstreeks 1436 aangebouwd.¹⁴

Op de Hottingerkaart (circa 1787, niet afgebeeld) is in het plangebied bebouwing aangegeven langs de latere Dorpsstraat en Ootmarsumsestraat. De eerste kadastrale kaart (circa 1832)¹⁵ toont een gedetailleerde beeld (zie onderstaande afbeelding). Het plangebied maakt daarbij onderdeel uit van de oude historische kern van Denekamp. Wat verder zuidwestelijk ligt de es van Denekamp (Dorper Esch). De huidige Burg. Hoogklimmerstraat (zie afbeelding 3) vormt de grens tussen dorpstuinen en esgronden.

Het westelijke deel van het plangebied is op de OAT (Oorspronkelijke Aanwijzende Tafel) aangeduid als moestuin. Het noordelijk het oostelijk deel van het plangebied is aangegeven als bebouwing met erf. De bebouwing bestaat uit een bakkerij, een wevershuis en de woning (werkplaats?) van een timmerman.

¹³ planviewer.nl

¹⁴ Heemkundedenekamp.nl

¹⁵ bron: hisgis.nl

Afbeelding 6. Uitsnede uit de eerste kadastrale kaart, circa 1832 (boven: overzicht; onder: detail plangebied). De locatie van het plangebied is blauw omlijnd. Legenda (boven): geel: hooiland, beige: bouwland, lichtgroen: weideland, lichtpaars: moestuin; rood met grijs: bebouwing met erf. Bron: hisgis.nl.

Het huidige pand ten zuidoosten van het plangebied is gebouwd in vakwerkstijl (zie onderstaande foto's), maar wordt niet genoemd als gemeentelijk monument of

Rijksmonument.¹⁶ Hotel Veldman is hier tegenaan gebouwd. Het pand is waarschijnlijk niet aangegeven op de kadastrale kaart omdat het gebouw dat op deze kaart is aangegeven niet dezelfde verhoudingen heeft (aangeduid met een gele pijl, zie afbeelding 6, onder).¹⁷

Afbeelding 7. Foto's vakwerkhuis in plangebied (27-10-2021). Boven, genomen in noordwestelijke richting. Onder: in noordelijke richting.

Vakwerkhuisen werden met name tussen de 13^e en de 17^e eeuw gebouwd. Ze kwamen veel voor in Duitsland en België maar ook in het oosten van Nederland zijn vakwerkhuisen bekend. Vanaf de 15^e eeuw werd de structuur tussen het houtwerk opgevuld met steen of baksteen in plaats van leem.¹⁸ Het houten gebinte toont sporen van eerder gebruik. De bakstenen boven zijn van recente oorsprong, maar op de onderste foto zijn ze handgevormd en is onder andere te zien dat een raam is dichtgemetseld. De omlijsting van de deur linksonder daarentegen is recent op basis van het gebruik van portland cement. Op basis van bovenstaande is een datering in tussen circa 1800 – 1850 te vermoeden.¹⁹

Op de topografische kaart van 1908 (zie Afbeelding 8) is het plangebied grotendeels bebouwd. Rond 1928 werd in het plangebied het pand van hotelrestaurant Veldman gebouwd. Dit gebouw staat er tot op de dag van vandaag nog steeds (Grotestraat 17).²⁰ Tussen 1832 en 1900 is de Ootmarsumsestraat iets naar het noorden verplaatst.

¹⁶ een sloopvergunning is inmiddels afgegeven.

¹⁷ op dit detailniveau is de eerste kadastrale kaart, evenals latere kaarten weinig nauwkeurig.

¹⁸ Fachwerkaus.de

¹⁹ Analyse dr. Th. Spitzers op basis van foto's.

²⁰ Tubantia.nl

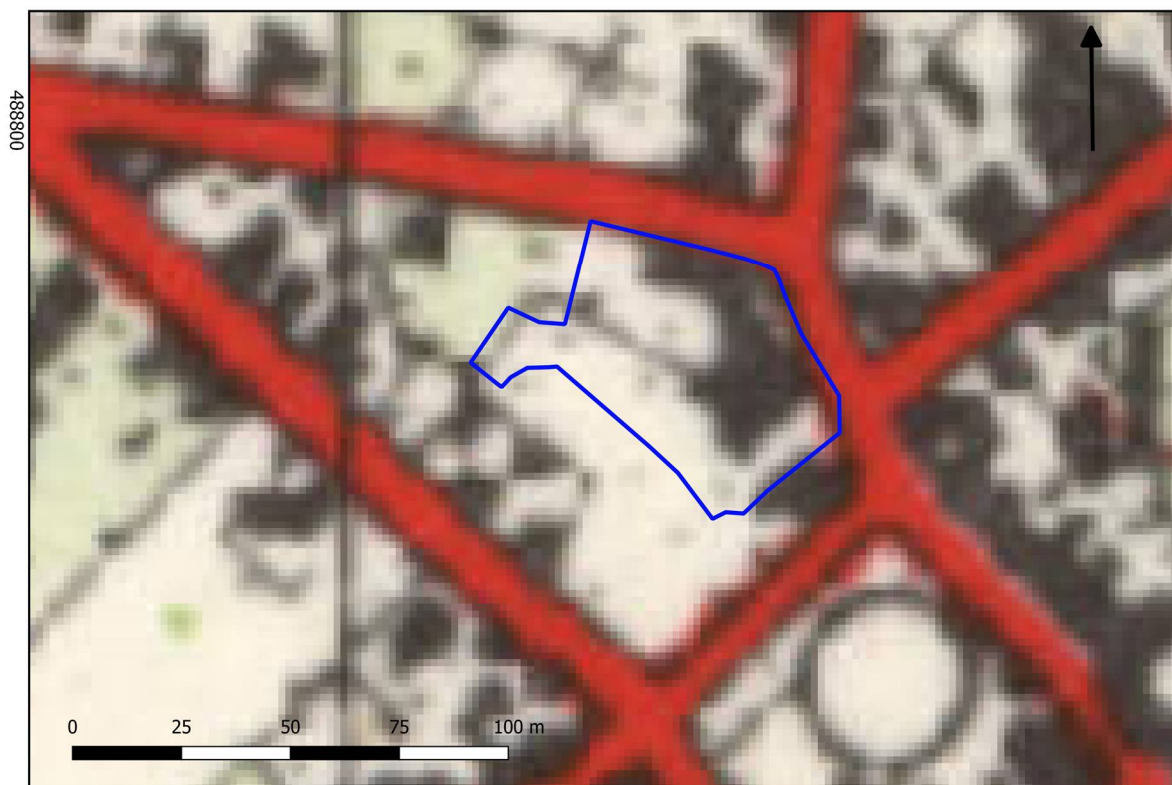
Midden jaren '30 worden enkele gebouwen gesloopt en of verbouwd (Afbeelding 9). In de decennia erna worden delen bij het hotel aangebouwd (Afbeelding 10 en Afbeelding 11). Rond 2014 wordt een deel van de bebouwing in het noorden van het plangebied gesloopt (Afbeelding 12).

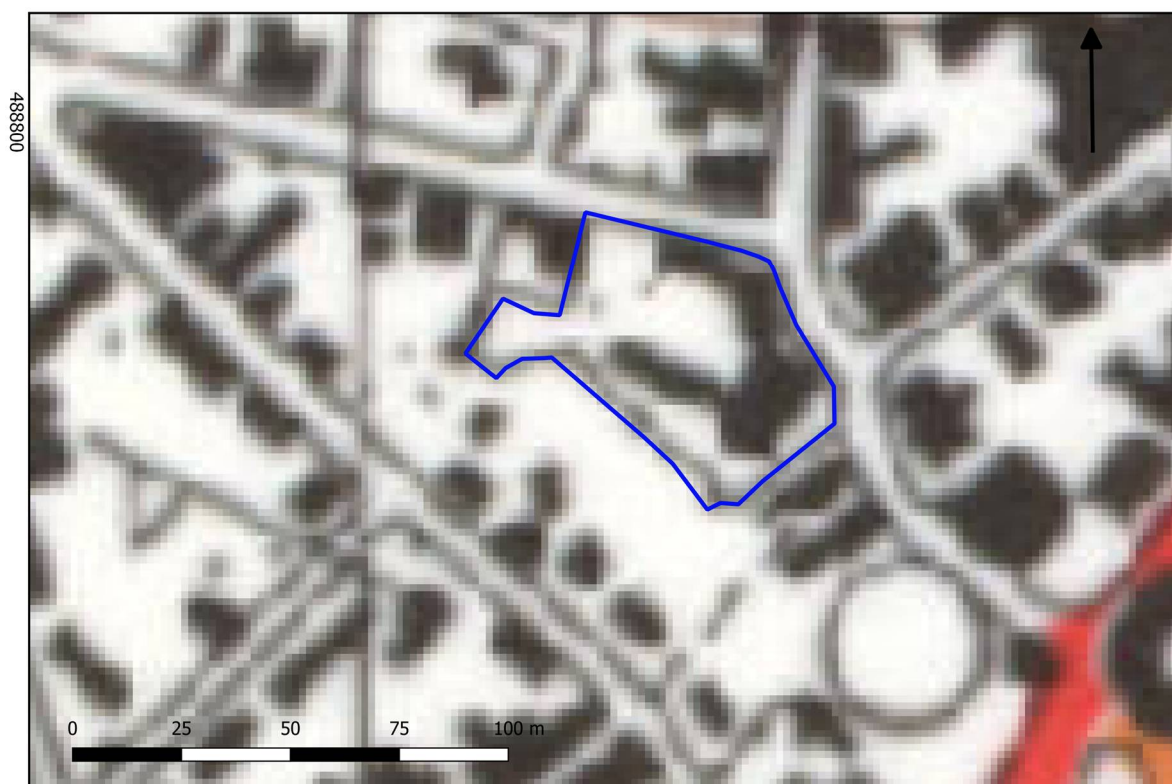
Afbeelding 8. Uitsnede uit de topografische kaart van 1908. Bron: topotijdreis.nl.

Afbeelding 9. Uitsnede uit de topografische kaart van 1935. Bron: topotijdreis.nl.

Afbeelding 10. Uitsnede uit de topografische kaart van 1955. Bron: topotijdreis.nl.

Afbeelding 11. Uitsnede uit de topografische kaart van 1994. Bron: topotijdreis.nl.

Afbeelding 12. Uitsnede uit de topografische kaart van 2015. Bron: topotijdreis.nl.

2.4.1 TWEEDE WERELDOORLOG

In 1943 werden geëvacueerden, die moesten verhuizen voor de bouw van de Atlantikwall, ondergebracht in de diverse hotels in Denekamp en omgeving. In hotel Gelink zaten bijvoorbeeld mensen uit een rusthuis in Den Helder, bij Dinkeloord mensen uit een deftig rusthuis in Den Haag en bij de burgers de 'gewone' mensen. Hiervoor werd wel een vergoeding betaald, daarvoor moesten ze ook worden behandeld als pension gasten. De gewone gasten konden ook nog steeds in de hotels terecht. De hotels werden vanaf september 1944 geheel door de Duitsers in bezit genomen. Enkele weken verbleven er soldaten en daarna namen hoge officieren met hun dames en gevluchte N.S.B.'ers met hun gezinnen er hun intrek.²¹ Mogelijk is ook hotel Veldman als opvang in gebruik geweest.

²¹ Oorlogsdodendinkelland.nl

HOOFDSTUK 3 CONCLUSIE EN VERWACHTINGSMODEL

3.1 CONCLUSIE

Op basis van de inventarisatie kan het volgende geconcludeerd worden. Op de gemeentelijke archeologische waarden- en verwachtingskaart bevindt het plangebied zich in een zone met dekzandhoogten en -ruggen. In het plangebied is waarschijnlijk geen sprake van een plaggendek, maar wel van een tuineerddek en waarschijnlijk ook oude ophogingen. Op de AHN is te zien dat het plangebied zich op de flank van een dekzandopduiking ligt. Gebaseerd op deze bevindingen kan worden aangenomen dat in het plangebied podzolvorming plaatsgevonden heeft. Echter, het plangebied is onderdeel van de oude historische kern van Denekamp. In ieder geval rond 1787 was het terrein bebouwd, maar waarschijnlijk gaat de bebouwing veel verder terug. In het plangebied staat nog een schuur die vermoedelijk tussen 1800 – 1850 is gebouwd. In de afgelopen eeuwen is met diverse bouw-, sloop- en ook ophogingsfasen te rekenen.

In de omgeving van het plangebied zijn meerdere archeologische vondsten bekend. Het merendeel van deze vondsten dateert uit de Middeleeuwen-Nieuwe Tijd, maar ook resten uit de prehistorie komen voor. In het zuidwestelijke deel van het plangebied heeft in historische tijden nagenoeg geen bebouwing bestaan.

3.2 VERWACHTINGSMODEL

Op basis van landschappelijk criteria geldt een hoge verwachting voor resten uit de periode Neolithicum tot en met de Middeleeuwen. De hoge ligging in combinatie met de nabijheid van water maakt het gebied geschikt voor Vroege landbouwers. Het is echter niet waarschijnlijk dat resten uit deze periode nog in een intacte context aanwezig zijn gezien de bebouwings- en gebruiksgeschiedenis van het plangebied.

De historie van Denekamp voert terug tot in ieder geval de 8^e eeuw. Waarschijnlijk was bewoning met name geconcentreerd rondom de huidige kerk (Kerkplein), maar bewoning in het plangebied kan niet uitgesloten worden. Voor de Vroege Middeleeuwen wordt daarom een middelhoge verwachting aangehouden.

Voor de periode Late Middeleeuwen – Nieuwe Tijd geldt een (zeer) hoge verwachting. Deze verwachting is gebaseerd op de ligging in de historische kern, de bebouwingsgeschiedenis en de diverse archeologische vondsten rondom het plangebied uit deze periode.

Eventuele nederzettingen uit de steentijd hebben een omvang van 50 – 200 m² (kleine variant) of 200 – 1000 m² (middelgrote variant). Nederzettingen uit de

periode Bronstijd – middeleeuwen hebben meestal een omvang tussen 500 – 2000 m² (huisplaats) of meer dan 8000 m² (dorp).²²

Deze resten liggen in de top van de natuurlijke ondergrond, mogelijk dicht onder een tuineerddek en/of ophogingslagen. De natuurlijke bodem wordt hier gevormd door dekzand waarin zich een podzol heeft ontwikkeld. Eventuele resten bestaan uit vuursteenstrooiingen (voornamelijk Neolithicum, in mindere mate Bronstijd en IJzertijd). Daarnaast kan (gefragmenteerd) aardewerk worden verwacht, evenals houtskool, verbrande huttenleem en natuursteen. Resten van voor de Late Middeleeuwen zijn vermoedelijk grotendeels verstoord door de latere bebouwing.

Vanaf de Late Middeleeuwen zijn resten van eerdere gebouwen te verwachten. Dat gaat om grondsporen (paalkuilen en dergelijke), uitbraaksleuven en funderingen. Ook resten van erfinrichting kunnen worden verwacht (afvalkuilen, waterputten, beerputten en dergelijke). Deze bevinden zich naar verwachting dicht onder het huidige maaiveld en kunnen zich uitstrekken in onderliggende ophooglagen tot in het onderliggende dekzand.

Vanaf ongeveer de 17^e eeuw is baksteen te verwachten. Bebouwingsresten bevinden zich overwegend langs de huidige Ootmarsumsestraat en Grotestraat. Sporen van erfinrichting zijn in het westelijke plangebied te verwachten.

²² bron: Tol e.a., 2006.

HOOFDSTUK 4 VELDONDERZOEK

4.1 BESCHRIJVING ONDERZOEKSMETHODIEK

Het veldonderzoek heeft tot doel om meer inzicht te verkrijgen in de fysische situatie in het plangebied. Het dient de in het plangebied aanwezige bodems, de mate van versterking en de aanwezigheid van potentiële archeologische niveaus in kaart te brengen. Aan de hand daarvan kan er voor het plangebied een gespecificeerd verwachtingsmodel worden opgesteld dat gedetailleerder en nauwkeuriger is dan een verwachtingsmodel dat louter gebaseerd is op bronnen en globalere bodem- en geomorfologische kaarten.

Voor het booronderzoek niet-toegankelijke en/of verstoorde delen zijn aangegeven op de kaart in bijlage 3. Voor aanvang van het veldonderzoek is een Plan van Aanpak (PvA) opgesteld²³ en gedeponneerd in Archis3. Het veldonderzoek bestond uit het zetten van zes verkennende boringen. Verkennend booronderzoek is een snelle en kostenefficiënte onderzoeksmethode om de archeologische potentie van een plangebied in kaart te brengen. Aangezien de specifieke bodemopbouw in het plangebied niet bekend is, is verkennend onderzoek in dit stadium de meest geschikte onderzoeksmethode.

De boringen zijn uitgevoerd met een Edelmanboor met een diameter van 7 cm. Voor de bovenste laag is soms een *riverside* boor gebruikt. De boorkernen zijn visueel geïnspecteerd op het voorkomen van archeologische indicatoren. Boringen 2 en 5 zijn op diepten van respectievelijk 50 en 70 cm -mv gestagneerd op verhardingen. Boringen 1, 2 en 3 zijn gezet op de locatie van de geplande nieuwbouw. De overige boringen zijn verdeeld over het resterende plangebied.

De boringen zijn gemeten met GPS met een nauwkeurigheid van 3 m. Het bodemprofiel is beschreven volgens de norm NEN 5104 en ASB. De NAP-maaiveldhoogtes van de boringen zijn bepaald aan de hand van het AHN. De profielbeschrijvingen zijn opgenomen in bijlage 8. De boorpuntenkaart met de posities van de boringen is opgenomen in bijlage 7.

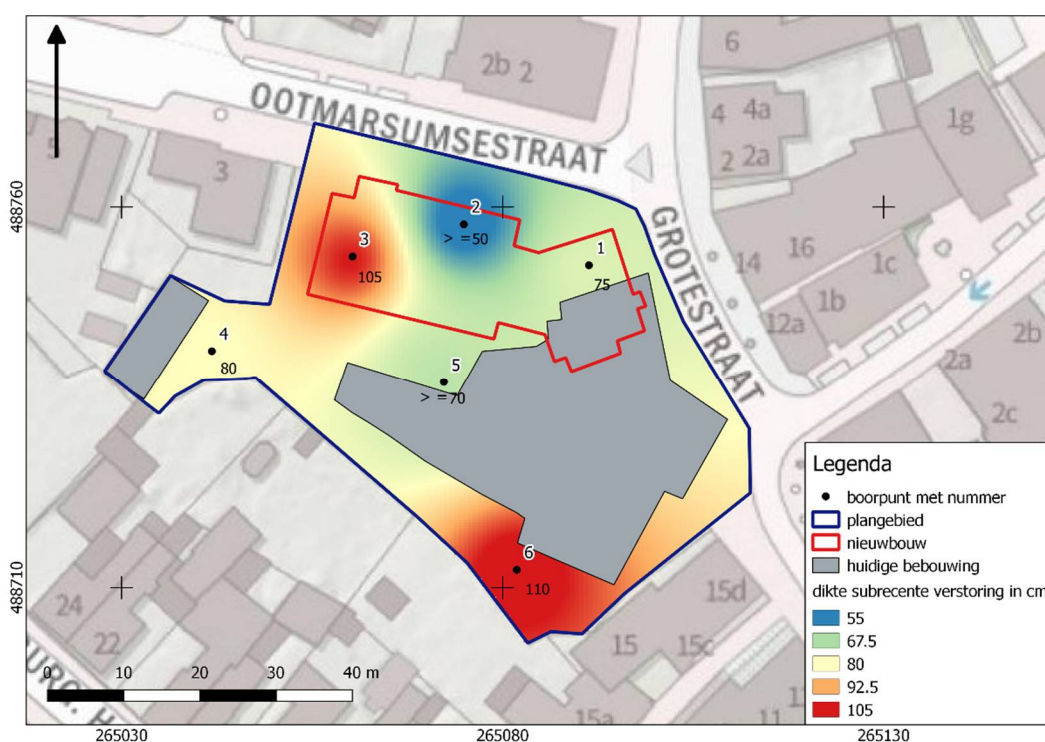
4.2 RESULTATEN: LITHOLOGIE, LITHOGENESE EN BODEMONTWIKKELING

Het typerende bodemprofiel bestaat van boven naar beneden uit een terreinverharding met puinresten, gevolgd door een laag cunetzand tot ongeveer 25 cm -mv. Daaronder ligt een subrecent (tussen circa 1850 – 1950) geroerd of opgebracht pakket waarin puinresten en kolengruis is aangetroffen. Deze laag

²³ A. Ponten, 2021

bereikt een diepte van ongeveer 80 – 100 cm -mv. Daaronder ligt een (dunne) laag die is geïnterpreteerd als restant van een oude ophoging. De natuurlijke ondergrond is aangetroffen op een diepte van ongeveer 1 – 1,2 m -mv en bestaat uit dekzand (C-horizont). Vanaf ongeveer 1,3 – 1,5 m is een sterk zandige kleipakket gezien dat een gestuwde afzetting betreft.

Het subrecent geroerde/opgebrachte pakket bestaat overwegend uit zeer fijn tot matig fijn zwak siltig zand. Dit zand is zwak tot matig humeus en heeft een overwegend grijs-zwarte kleur. Deze laag bevat ook resten van (sub)recent baksteen, glas en overig puin. In boring 2 is in deze laag kolengruis, houtskool, kalkcement en baksteen aangetroffen en ook in de overige boringen bevat deze laag vaak baksteen of kolengruis. De verstoringen zijn vermoedelijk ontstaan tijdens bouwwerkzaamheden in het plangebied over de afgelopen decennia. Op onderstaande afbeelding is de geïnterpoleerde dikte van het pakket van het plangebied weergegeven.

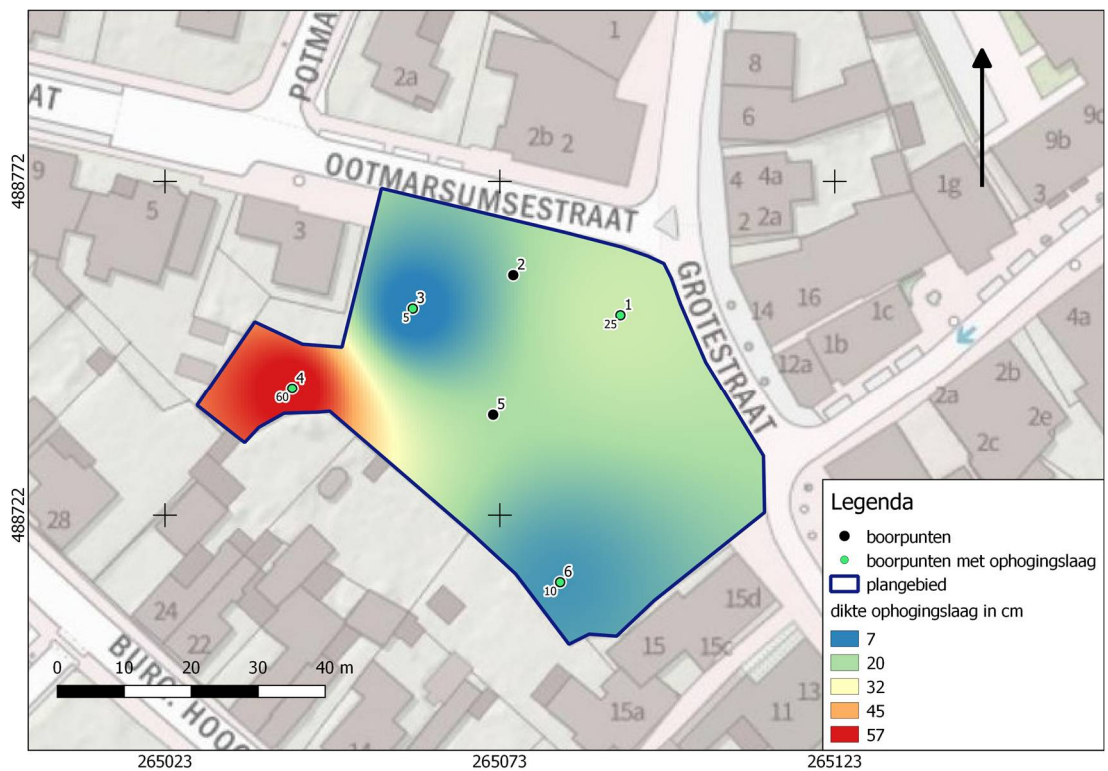

Afbeelding 13. Dikte subrecent geroerd/opgebracht pakket in cm

Onder het geroerde pakket ligt een laag die bestaat uit matig fijn, matig siltig en overwegend grijs gekleurd zand. Deze laag is aangemerkt als ophogingslaag. De ophogingslaag heeft een gemiddelde dikte van 25 cm. De minimale dikte is 5 cm (boring 3); de maximale dikte is 60 (boring 4).²⁴ Op Afbeelding 14 is de dikte van de ophogingslaag in het plangebied weergegeven. De ophogingslaag ligt gemiddeld op een diepte van circa 0,92 m -mv (24,27 m -NAP). Het hoogste punt is aangetroffen in boring 1 (24,81 m +NAP); het laagste punt in boring 4 (23,58 m +NAP).

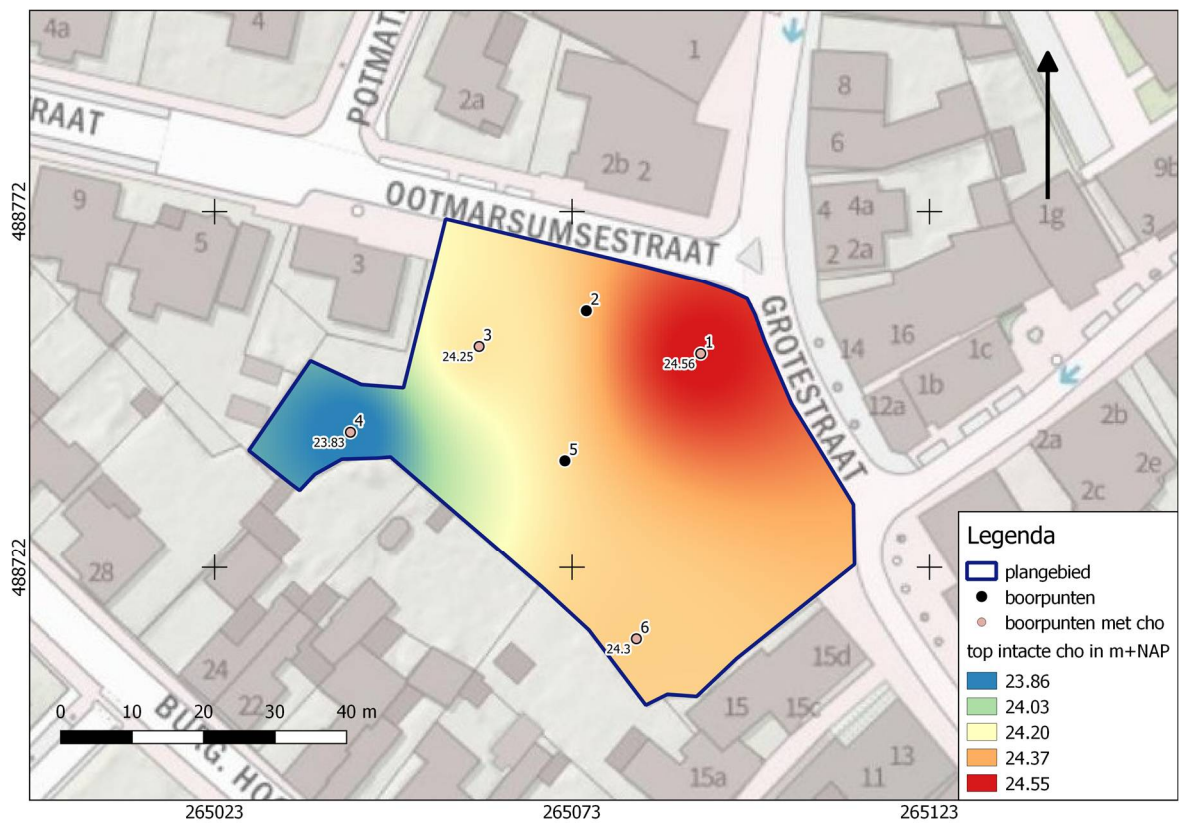
Op Afbeelding 15 is de diepte van de top van de dekzandlaag in het plangebied weergegeven.

²⁴ In boring 4 is sprake van een relatief dik en homogeen pakket zonder gelaagdheid en zonder inclusies. Het is daarmee twijfelachtig dat het hier gaat om een oude ophoging.

Afbeelding 14. Dikte ophogingslaag in cm

De C-horizont ligt gemiddeld op een diepte van circa 1,19 m -mv (24,24 m -NAP). Er zijn geen sporen van bodemvorming aangetroffen. Het hoogste punt is aangetroffen in boring 1 (24,56 m +NAP); het laagste punt in boring 4 (23,83 m +NAP). De C-horizont bestaat overwegend uit matig siltig, matig fijn, zwak grindig zand. Dit zand is lichtgeel/beige van kleur. In de top komen roestvlekken voor. In boring 3 en 4 is op respectievelijk 130 en 150 cm diepte de keileemlaag aangetroffen.

Afbeelding 15. Top intacte C-horizont (cho) in m + nap

HOOFDSTUK 5 CONCLUSIE EN VERWACHTING

Er is sprake van een (subrecent) geroerd bodemprofiel tot circa 70 cm. Hieronder zijn geen intacte B- of BC-horizonten aangetroffen. Er is wel een oude ophogingslaag aangetroffen. Deze is gemiddeld 25 cm dik en sluit scherp aan op de C-horizont. De ophogingslaag stamt waarschijnlijk uit de Late Middeleeuwen of vroege-midden Nieuwe Tijd. De subrecent geroerde laag hangt waarschijnlijk samen met de bouw van het voormalige hotelrestaurant rond 1928 en de latere bouw en sloop van de toenmalige panden in de periode tussen 1832 tot circa 1994. In deze laag kunnen nog resten van (subrecente) funderingen en uitbraaksleuven worden verwacht. Vanuit archeologisch perspectief zijn deze weinig relevant. In de daaronderliggende ophooglaag en natuurlijke ondergrond kunnen nog resten van oudere grondsporen en muurwerken/funderingen worden verwacht (periode Vroege Middeleeuwen tot en met Nieuwe Tijd. Deze zijn archeologisch relevant en kunnen helpen de kennis omtrent de historie van Denekamp aan te scherpen. Het verwachtingsmodel voor de periode Vroege Middeleeuwen – Nieuwe Tijd blijft daarmee gehandhaafd. Resten van oudere perioden in de C-horizont kunnen niet uitgesloten worden, maar dit betreft dan resten van diepere sporen. Het oorspronkelijke prehistorische woonniveau is verdwenen.

HOOFDSTUK 6 SELECTIEADVIES

Op basis van het uitgevoerde booronderzoek wordt de kans dat het plangebied archeologische sporen bevat aannemelijk geacht. Resten van een oude ophogingslaag zijn door het hele plangebied aangetroffen. Deze ophogingslaag dateert waarschijnlijk uit de Late Middeleeuwen of jonger. De kans op sporen en vondsten uit deze periode is daarom waarschijnlijk. Indien de geplande bodemversturende werkzaamheden (waaronder ook de aanleg van nieuwe kabels en leidingen zijn begrepen) ter hoogte van de geplande nieuwbouw dieper reiken dan 55 cm -mv²⁵ worden eventuele resten bedreigd en is archeologisch vervolgonderzoek noodzakelijk om de kennis die in deze resten ligt besloten veilig te stellen.

Gelet op de te verwachten prospectiekenmerken en prospecteerbaarheid van een eventuele vindplaats wordt geadviseerd dit vervolgonderzoek uit te voeren in de vorm van een proefsleuvenonderzoek conform de KNA Leidraad Inventariserend Veldonderzoek Deel: Proefsleuvenonderzoek (IVO-P).²⁶ Dit advies is overgenomen door de gemeente Dinkelland, hierin vertegenwoordigd door de archeologisch adviseur van de gemeente, de heer [REDACTED].

Mochten bij graafwerkzaamheden onverhoopt toch archeologische resten worden aangetroffen, dan geldt conform de Erfgoedwet (art. 5.10) een meldingsplicht. Dit kan bij Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (033 421 74 56) of via de website: www.cultureelerfgoed.nl/contact.

²⁵ gebaseerd op de verstoringsdikte in boring 1 (75 cm) minus een bufferzone van 20 cm ter bescherming van het onderliggende potentiële archeologische niveau.

²⁶ Borsboom e.a., 2012

literatuur

- Benerink, G. M. H. 2015. *Speuren naar sporen van het oude dorp langs de Vledderstraat en Brinkstraat (1)*. In: 't Onderschoer, Jaargang 37, nr.2, p.79-82; Stichting Heemkunde Denekamp
- Benerink, G. M. H. 2015. *Speuren naar sporen van het oude dorp langs de Vledderstraat en Brinkstraat (2)*. In: 't Onderschoer, Jaargang 37, nr.3, p.73-76; Stichting Heemkunde Denekamp
- Benerink, G. M. H. 2017. *Opnieuw archeologische vondsten aan de Brinkstraat*. In: 't Onderschoer, Jaargang 39, nr.1, p.27-30; Stichting Heemkunde Denekamp
- Borsboom, A.J. en J.W.H.P. Verhagen, 2012. KNA Leidraad Inventariserend Veldonderzoek. Deel: Proefsleuvenonderzoek (IVO-P). Gouda.
- Bosch, J.H.A., 2008. *Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode versie 1.1. Op basis van de Standaard Boorbeschrijvingsmethode versie 5.2. Deltares-rapport 2008-U-R0881/A*.
- Boer, den R., Goossens, E. en Ringenier, H. 2012. *Plangebied De Brink 4 te Denekamp, gemeente Dinkelland; archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek (karterende fase)*. Weesp.
- Brouwer, E.W. en Oude Rengerink, J.A.M., 2017. *Bureauonderzoek en Inventariserend veldonderzoek - karterende fase Brinkstraat te Denekamp, gemeente Dinkelland (OV)*. Almelo.
- Graaf, de R., Rohling, J.F.M. en Kuijl, van der E.E.A. 2013. *Bureauonderzoek, Karterend Booronderzoek Archeologie en Sondages (proefputten) Plangebied Vledderstraat e.o. te Denekamp, gemeente Dinkelland*. Zelhem.
- Koeman, S.M., Schorn, E.A. en Nillesen R. 2014. *Beperkt bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek, karterend booronderzoek, Brinkstraat 38 te Denekamp*. Leusden.
- Kremer, H. 2011. *Inventariserend Veldonderzoek, karterend booronderzoek, Nordhornsestraat te Denekamp*. Leusden.
- Mulder, E.F.J. de., 2003. *De ondergrond van Nederland*. Groningen.
- Nederlands Normalisatie-instituut, 1989. *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters*, Nederlands Normalisatie-instituut Delft.
- Tol, A.J., J.W.H.P. Verhagen en M. Verbruggen, 2012. *Leidraad inventariserend veldonderzoek; Deel: karterend booronderzoek v2*. SIKB
- Ponten, A. , 2021. Plan van Aanpak ivo Plangebied Grotestraat 17-19 en Ootmarsumsestraat 1 G, Denekamp, Dinkelland. Almelo.
- Vos, P., M. van der Meulen, H. Weerts en J. Bazelmans 2020. *Atlas van Nederland in het Holoceen. Landschap en bewoning vanaf de laatste ijstijd tot nu*. Amsterdam.

Archeologische databases/internetbronnen

ArchisIII

www.boorstaten.nl

www.dinoloket.nl

www.topotijdreis.nl

www.hisgis.nl
www.grondwatertools.nl
www.kadastralekaart.com
www.tubantia.nl
www.oorlogindinelland.nl
[www. Fachwerkaus.de](http://www.Fachwerkaus.de)

Gebruikte kaarten

Historische kaarten vanaf 1890 tot en met 2015. Bron: www.topotijdreis.nl. Geraadpleegd op 1-10-2021

archeologische verwachtingskaart. Bron: gemeente Dinkelland. Geraadpleegd op 1-10-2021

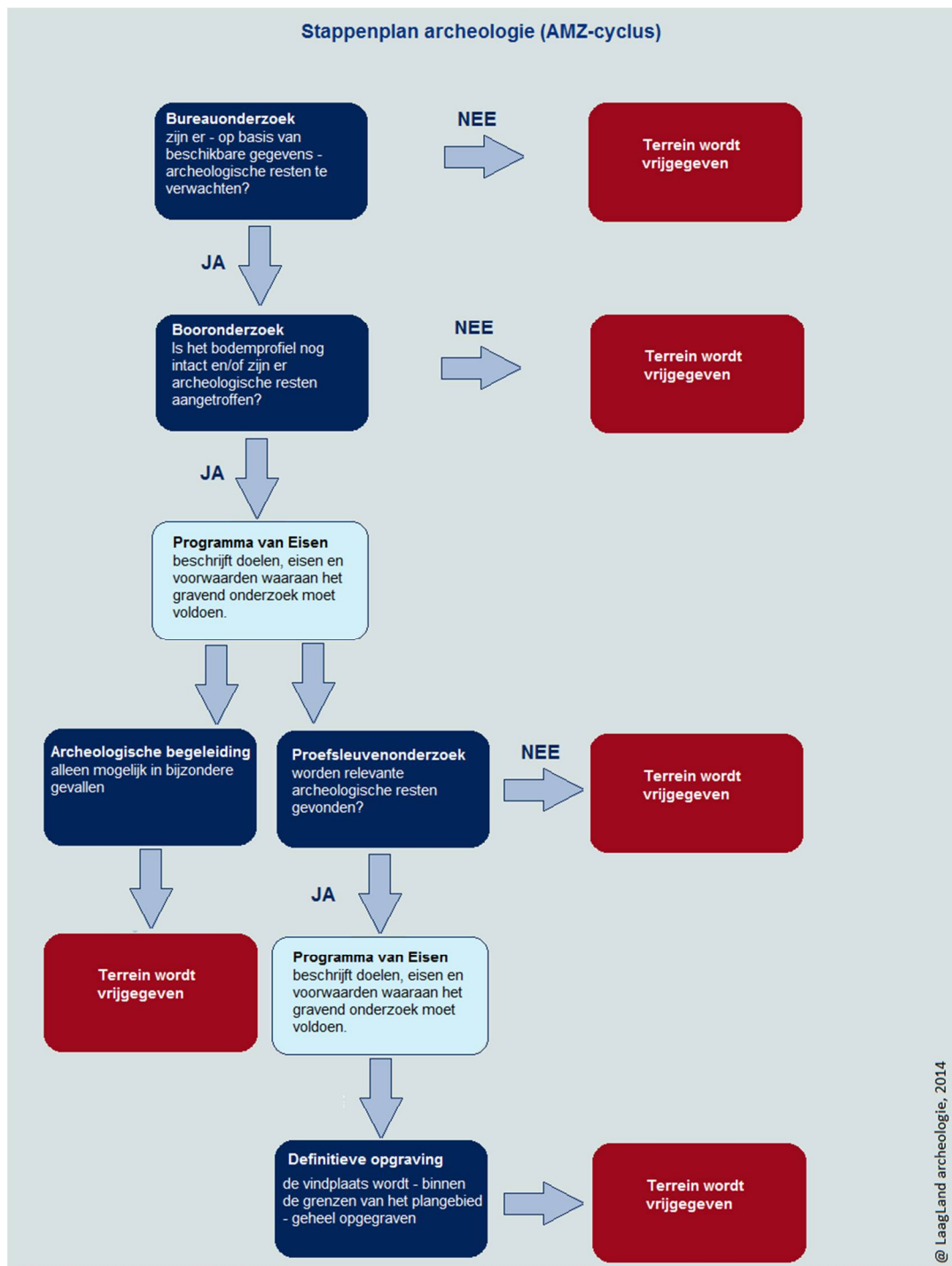
Kaart waarnemingen, AMK-terreinen en onderzoeksmeldingen. Bron: www.zoeken.cultureelerfgoed.nl. Geraadpleegd op 30-9-2021

Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000. Bron: www.pdok.nl. Geraadpleegd op 30-9-2021

Geomorfologische kaart van Nederland, schaal 1:50.000. Bron: www.pdok.nl. Geraadpleegd op 30-9-2021

Topografische kaart, schaal 1:10.000. Bron: www.pdok.nl. Geraadpleegd op 30-9-2021

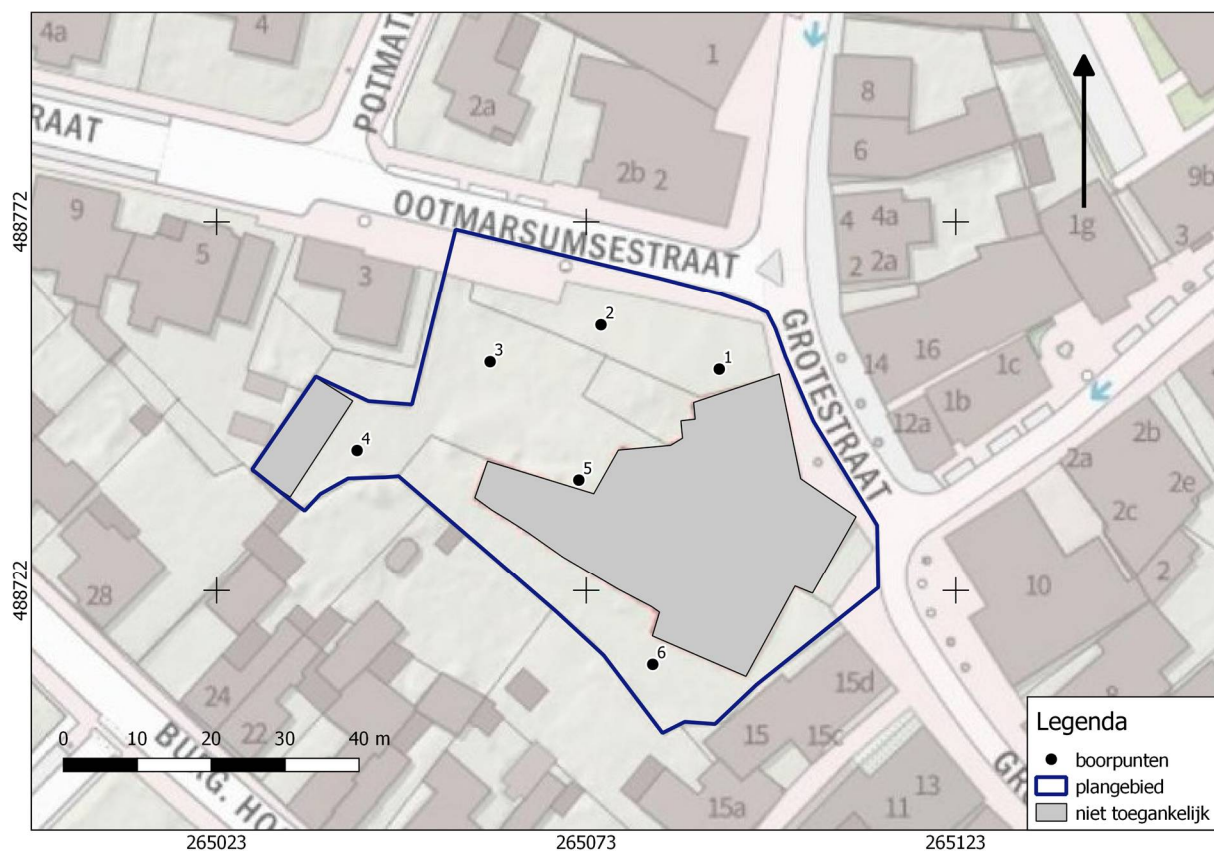
BIJLAGE 1 AMZ-CYCLUS

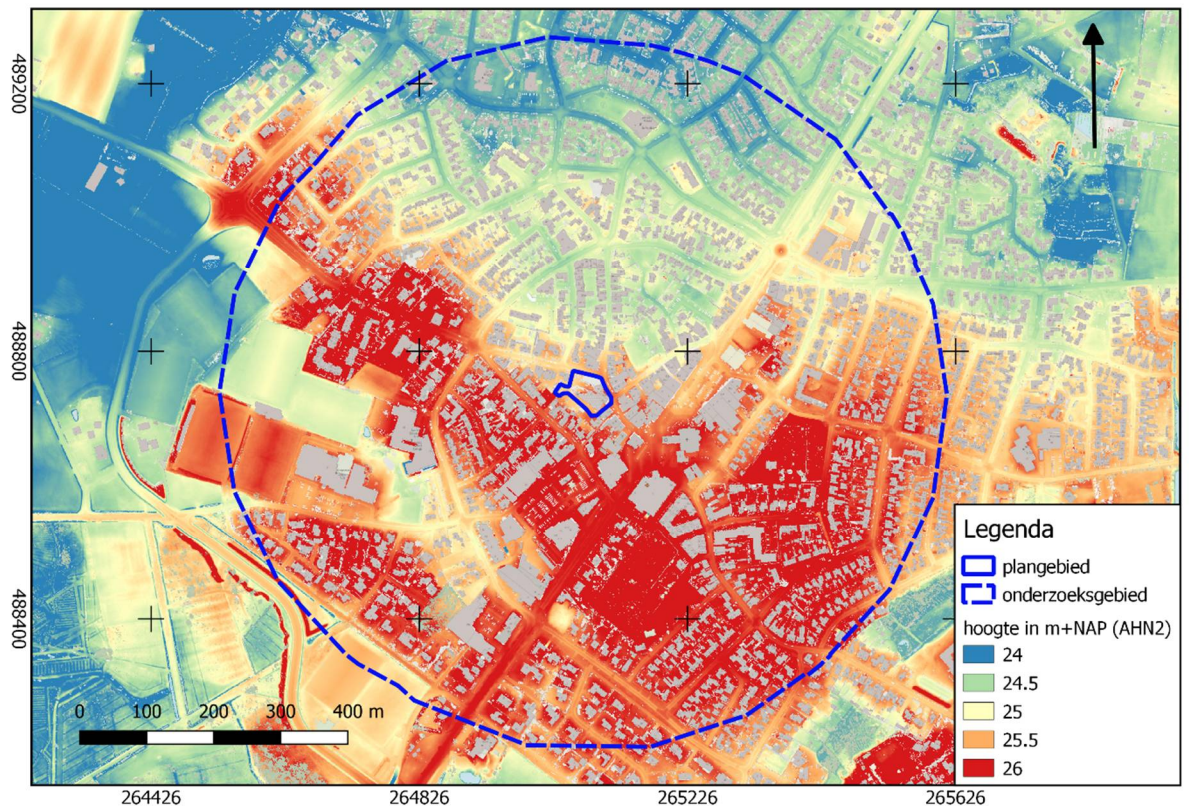
BIJLAGE 2 ARCHEOLOGISCHE PERIODEN

Archeologische perioden			Datering
Nieuwe tijd	C		-1795
	B		-1650
	A		-1500
Middeleeuwen	Laat		-1250
	Vol		-1050
	vroeg	Ottoons	-900
		Karolingisch	-725
Merovingisch		-450	
Romeinse tijd	Laat		-270
	Midden		-70 na Chr.
	Vroeg		-15 voor Chr.
Prehistorie	Ijzertijd	Laat	-250
		Midden	-500
		Vroeg	-800
	Bronstijd	Laat	-1100
		Midden	-1800
		Vroeg	-2000
	Neolithicum	Laat	-2850
		Midden	-4200
		Vroeg	-4900/5300
	Mesolithicum	Laat	-6450
		Midden	-8640
		Vroeg	-9700
	Paleolithicum	Jong	-35.000
		Midden	-250.000
		Oud	
@ Laagland Archeologie, 2014			

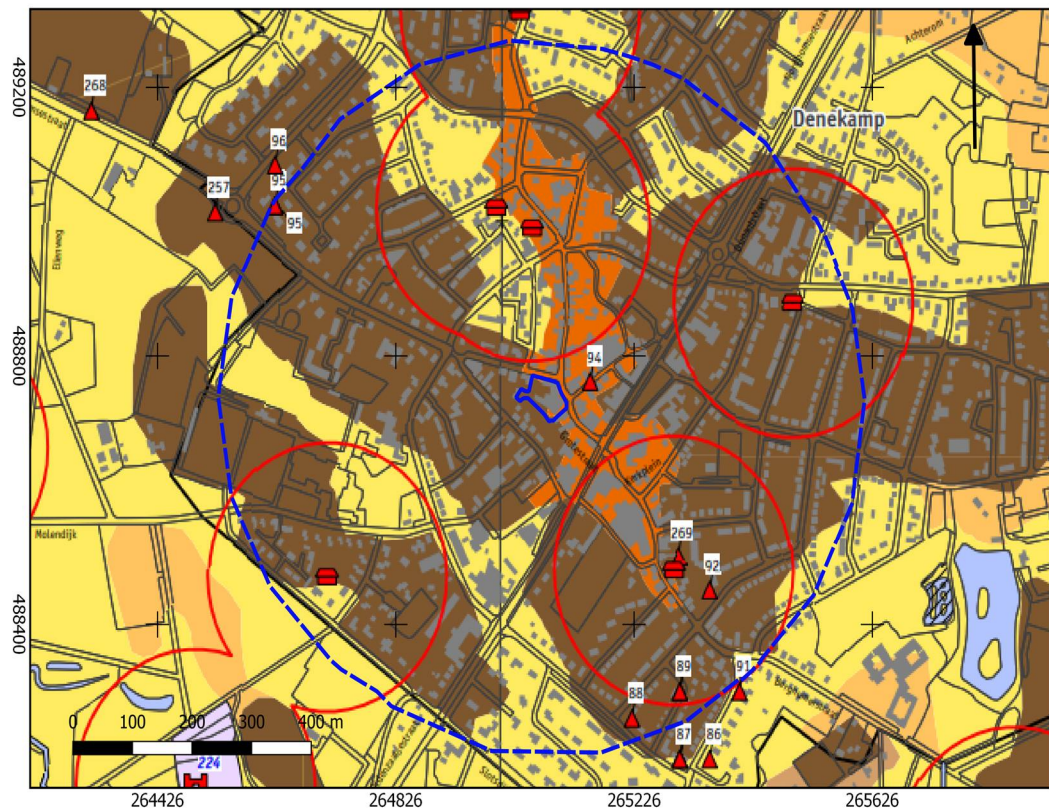
BIJLAGE 3 NIET-TOEGANKELIJKE DELEN VOOR VELDONDERZOEK

BIJLAGE 4 ACTUEEL HOOGTEBESTAND NEDERLAND

BIJLAGE 5 GEMEENTELIJKE ARCHEOLOGISCHE VERWACHTINGSKAART

Gemeente Dinkelland

Archeologische verwachtings- en advieskaart

Atlasbijlage bij RAAP-rapport 1557, schaal 1:10.000

legenda

geomorfologie

dekzandlandschap

- dekzandhoogten en -ruggen
- dekzandhoogten en -ruggen met een plaggendek
- dekzandwellingen en -vlakten
- beekdalen en overige laagten

stuwwallandschap

- stuwwalhellings met droge zandige en/of grindrijke bodems
- stuwwalhellings met een plaggendek
- stuwwalhellings met vochtige zandige of kleiige bodems
- diepe erosiedalen met natte, zandige bodems

verwachting

Hoog voor archeologische resten uit alle perioden. Archeologische resten vlak onder het maaiveld en daardoor kwetsbaar voor bodemingrepen. Archeologische resten hierdoor vaak minder goed geconserveerd.

Hoog voor resten uit alle perioden. Archeologische resten afgedekt door een plaggendek >50 cm en daardoor minder kwetsbaar voor bodemingrepen. Archeologische resten hierdoor goed geconserveerd.

Middelmatig voor archeologische resten uit alle perioden. Een verhoogde kans op archeologische resten uit de Steentijd op de hoogste delen van dekzandwellingen en op resten uit de Late Middeleeuwen langs randen van dekzandhoogten en ruggen met een plaggendek. Archeologische resten vlak onder het maaiveld daardoor kwetsbaar voor bodemingrepen. Archeologische resten hierdoor vaak minder goed geconserveerd.

Laag voor archeologische resten uit alle perioden. Hoofdzakelijk archeologische resten die in verband staan met beekdalgebonden activiteiten, zoals bruggen, voordes, watermolens etc. en mogelijk archeologische resten, bijvoorbeeld afvaldumpen, die in verband staan met bewoning op nabij gelegen, hoge gronden. Verder diverse categorieën losse vondsten.

Hoog voor archeologische resten uit alle perioden. Archeologische resten vlak onder het maaiveld en daardoor kwetsbaar voor bodemingrepen. Archeologische resten hierdoor vaak minder goed geconserveerd.

Hoog voor archeologische resten uit alle perioden. Archeologische resten afgedekt door een plaggendek dikker dan 50 cm en daardoor minder kwetsbaar voor bodemingrepen. Archeologische resten hierdoor goed geconserveerd.

Middelmatig voor archeologische resten uit alle perioden. Een kans op archeologische resten uit de Late Middeleeuwen in de nabijheid van stuwwalhellings met een plaggendek. Verder vermoedelijk hoofdzakelijk losse vondsten. Archeologische resten vlak onder het maaiveld en hierdoor vaak minder goed geconserveerd.

Laag voor archeologische resten uit alle perioden. Hoofdzakelijk archeologische resten die in verband staan met beekdalgebonden activiteiten, zoals bruggen, voordes, watermolens etc. en mogelijk archeologische resten, bijvoorbeeld afvaldumpen, die in verband staan met bewoning op nabij gelegen, hoge gronden. In brede vlakke delen van erosiedalen kan sprake zijn van bewoningssporen uit de Vroege en Late Middeleeuwen. Verder diverse categorieën losse vondsten.

beleidsadvies

archeologisch onderzoek noodzakelijk in plangebieden groter dan 2500 m² bij bodemingrepen dieper dan 40 cm. Voor gebieden kleiner dan 2500m² geldt vrijstelling voor archeologisch onderzoek.

archeologisch onderzoek noodzakelijk in plangebieden groter dan 2500 m² bij bodemingrepen dieper dan 40 cm. Voor gebieden kleiner dan 2500m² geldt vrijstelling voor archeologisch onderzoek.

archeologisch onderzoek noodzakelijk in plangebieden groter dan 5000 m² bij bodemingrepen dieper dan 40 cm. Voor gebieden kleiner dan 5000m² geldt vrijstelling voor archeologisch onderzoek.

vrijstelling voor archeologisch onderzoek bij bodemingrepen dieper dan 40 cm m.u.v. gebieden met een lage verwachting binnen plangebieden met meerdere verwachtingszones, en plangebieden met een lage verwachting die grenzen aan terreinen met waardevolle archeologische resten.

archeologisch onderzoek noodzakelijk in plangebieden groter dan 2500 m² bij bodemingrepen dieper dan 40 cm. Voor gebieden kleiner dan 2500m² geldt vrijstelling voor archeologisch onderzoek.

archeologisch onderzoek noodzakelijk in plangebieden groter dan 2500 m² bij bodemingrepen dieper dan 40 cm. Voor gebieden kleiner dan 2500m² geldt vrijstelling voor archeologisch onderzoek.

archeologisch onderzoek noodzakelijk in plangebieden groter dan 5000 m² bij bodemingrepen dieper dan 40 cm. Voor gebieden kleiner dan 5000m² geldt vrijstelling voor archeologisch onderzoek.

vrijstelling voor archeologisch onderzoek bij bodemingrepen dieper dan 40 cm m.u.v. gebieden met een lage verwachting binnen plangebieden met meerdere verwachtingszones, en plangebieden met een lage verwachting die grenzen aan terreinen met waardevolle archeologische resten.

historische kernen

- historische kern

hoog voor archeologische resten uit de Middeleeuwen en Nieuwe tijd, die in verband staan met bewoning in een historische kern.

archeologisch onderzoek in plangebieden groter dan 100 m² en bij bodemingrepen dieper dan 50 cm.

archeologie

vindplaatsen

- bekende vindplaats
- 102 catalogusnummer

n.v.t.

afhankelijk van de onderliggende verwachtingszone

terreinen van archeologische waarde

- terrein van hoge en zeer hoge archeologische waarde
- terrein van zeer hoge archeologische waarde, beschermd
- 238 monumenten: catalogusnummer

aanwezigheid van archeologische resten aangetoond

aanwezigheid van archeologische resten aangetoond

streven naar behoud via het bestemmingsplan, archeologisch onderzoek in plangebieden groter dan 100 m² en bij bodemingrepen dieper dan 50 cm.

Voor wettelijk beschermde archeologische monumenten geldt dat voor elke ingreep die het monument kan beschadigen ongeacht de omvang van deze ingreep een vergunning nodig is. Indien er activiteiten gepland zijn of worden op het terrein van een archeologisch rijksmonument, die tot versterking van het monument (kunnen) leiden, is daarvoor een vergunning ex. art. 11 van de Monumentenwet vereist.

overig

- erf
- adellijk huis
- watermolen
- bufferzone rond erf, adellijk huis of watermolen

n.v.t.

n.v.t.

n.v.t.

hoog voor archeologische resten uit de Middeleeuwen en Nieuwe tijd.

zie bufferzone

zie bufferzone

zie bufferzone

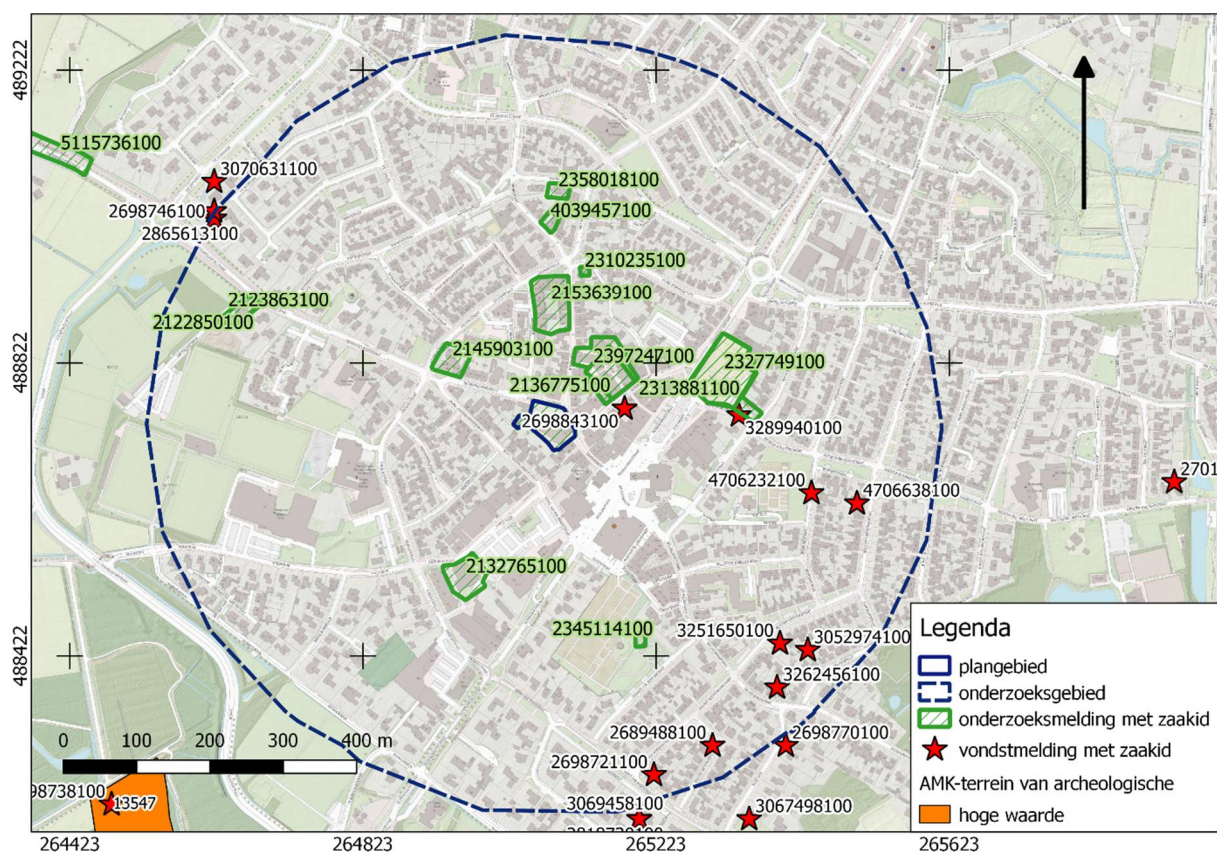
archeologisch onderzoek noodzakelijk in plangebieden groter dan 2500 m² bij bodemingrepen dieper dan 40 cm. Voor gebieden kleiner dan 2500m² geldt vrijstelling voor archeologisch onderzoek.

- verstoring
- water en waterlopen
- begrenzig bebouwde kom
- gemeentegrens

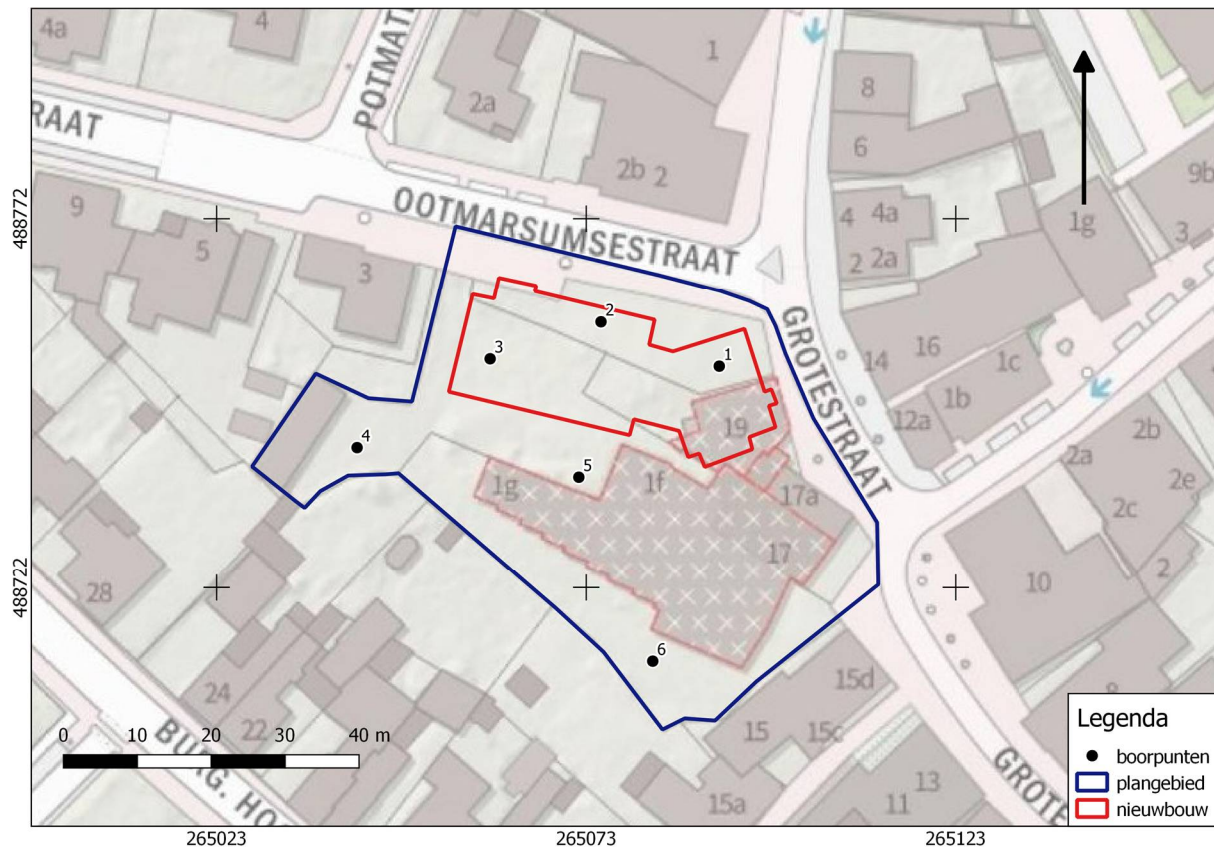
geen

geen archeologisch onderzoek noodzakelijk

BIJLAGE 6 WAARNEMINGEN, AMK-TERREINEN EN ONDERZOEKSMELDINGEN

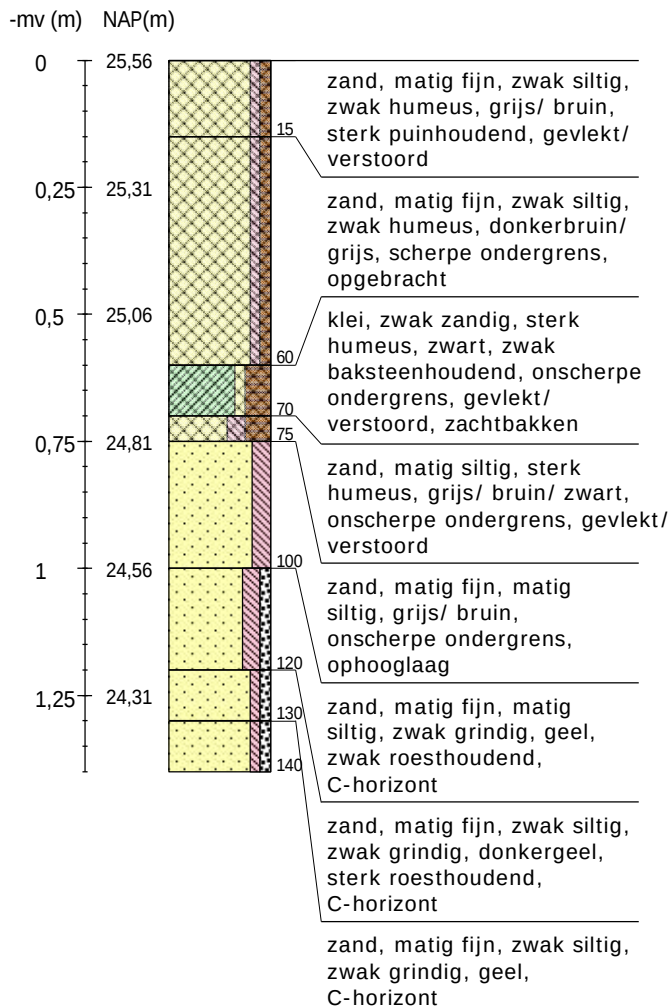
BIJLAGE 7 BOORPUNTENKAART VELDONDERZOEK

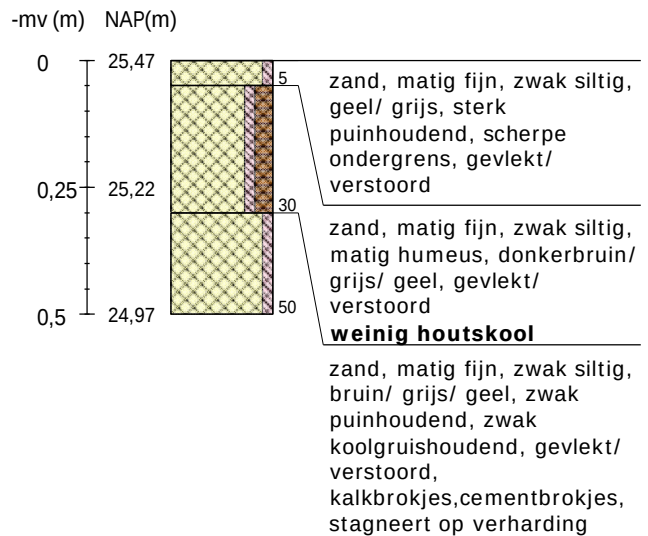
BIJLAGE 8 BOORSTATEN

VELDONDERZOEK

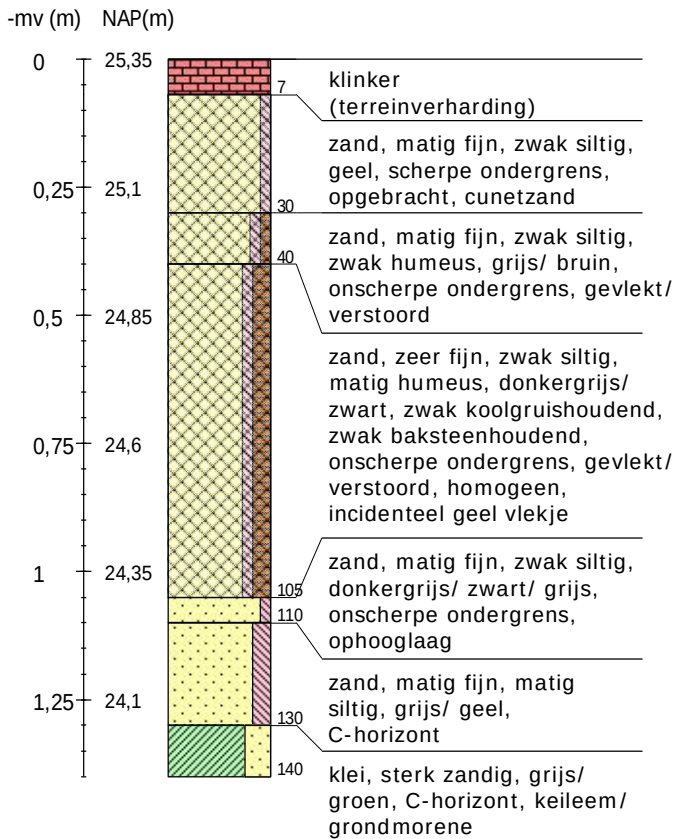
Boring 1 RD-coördinaten: 265091/488752

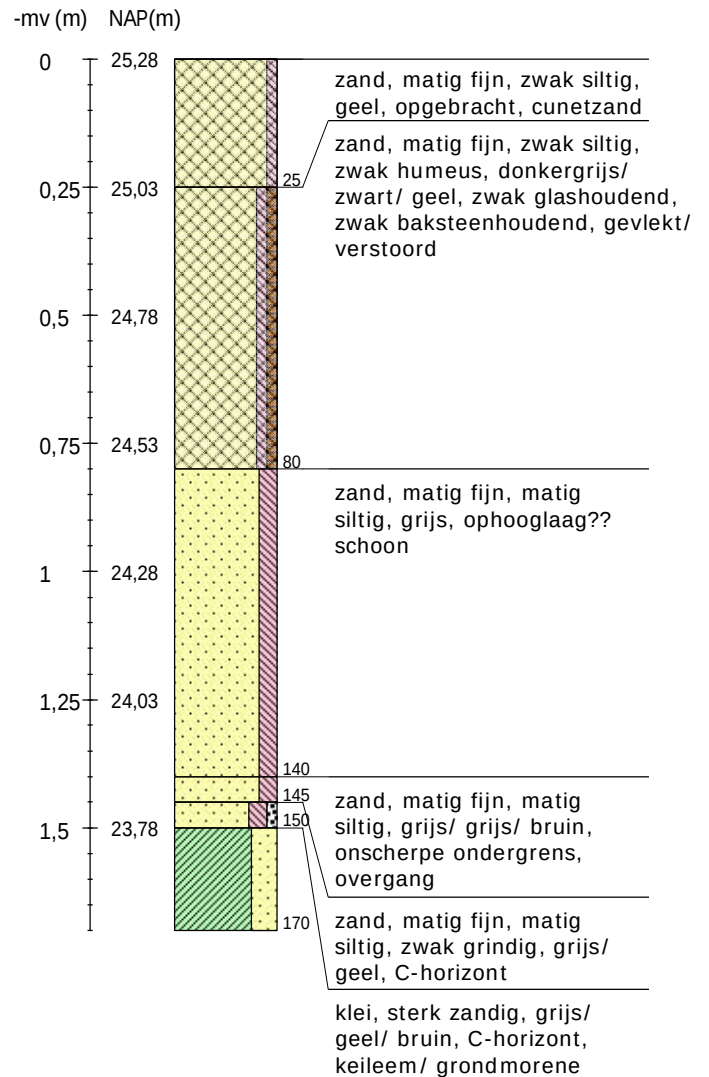
Boring 2 RD-coördinaten: 265075/488758

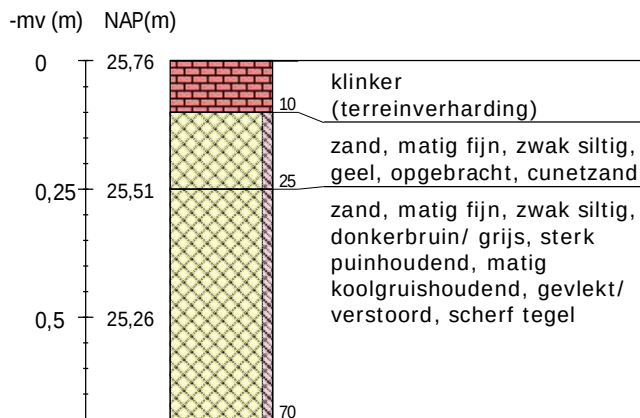
Boring 3 RD-coördinaten: 265060/488753

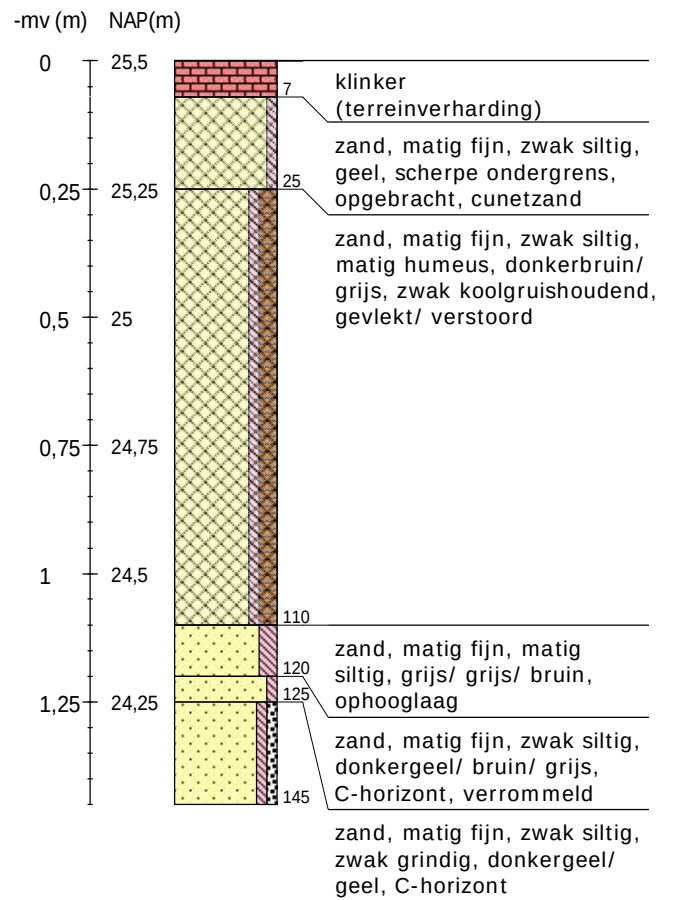
Boring 4 RD-coördinaten: 265042/488741

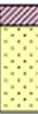
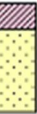
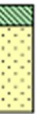
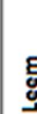
Boring 5 RD-coördinaten: 265072/488737

Boring 6 RD-coördinaten: 265082/488712

Legenda (conform NEN 5104, boorbeschrijvingsnorm van NITG-TNO en ASB)

Zand 	Veen 	Zandmediaan uiterst fijn < 105 µm zeer fijn 105 - < 150 µm matig fijn 150 - < 210 µm matig grof 210 - < 300 µm zeer grof 300 - < 420 µm uiterst grof 420 - < 2000 µm Zandsortering goed gesorteerd D60/D10 < 1,8 matig gesorteerd D60/D10 1,8 < 3 slecht gesorteerd D60/D10 > 3	Boortype Edelmanboor Ø 7 cm Edelmanboor Ø 10 cm Edelmanboor Ø 12 cm Edelmanboor Ø 15 cm Guts Ø 2 cm Guts Ø 3 cm Riverside boor Ø 7 cm
Klei 	Grind 	Inclusies/archeologische indicatoren (resten van planten, wortels, schelpen, wortels, hout, baksteen, puin, kolengruis, glas, aardewerk, houtskool, vuursteen, bot, fosfaat) weinig < 1% matig 1-10% veel > 10%	Mechanische boor Ø 10 cm Mechanische boor Ø 12 cm Mechanische boor Ø 15 cm Mechanische boor Ø 20 cm
Leem 	Overige toevoegingen 	Begrenzing onderliggende laag scherp overgangsgebied < 0,3 cm onscherp overgangsgebied 0,3 - < 3 cm diffuus overgangsgebied 3 cm - < 10 cm Kalkgehalte kalkloos geen opbruising, minder dan 0,5% CaCO ₃ kalkarm hoorbare opbruising, circa 0,5 - 1 à 2 % CaCO ₃ kalkrijk zichtbare opbruising, 1 à 2% CaCO ₃	Grondwaterstand GHG GWG GLG @ Boorstaten www.boorstaten.nl

BIJLAGE 9 VERKLARENDE

WOORDENLIJST

AMK-terreinen - De AMK (Archeologische Monumentenkaart) is een bestand van alle bekende, behoudenswaardige archeologische terreinen in Nederland. Op de kaart staan terreinen van archeologische, hoge archeologische en zeer hoge archeologische waarde (al dan niet wettelijk beschermd) aangegeven. De AMK wordt niet meer geactualiseerd.

ARCHIS3 - Archis3 (Archeologisch Informatiesysteem) is een databank waarin gegevens over archeologisch onderzoek, vindplaatsen en terreinen in Nederland zijn opgeslagen.

Bleek – een bleek (of bleekweide) is een grasveld dat Vroeger door huishoudens gebruikt werd om linnen te bleken na het wassen ervan. In oude teksten is in 1520 voor het eerst sprake van een veld om was te bleken. De bleek als zodanig werd nog tot in de vorige eeuw gebruikt.

Bronstijd - In de Bronstijd (2.000 – 800 voor Chr.) werden voor het eerst voorwerpen van brons – een legering van koper en tin – gemaakt, hoewel vuursteen nog steeds breed toegepast werd. Aardewerk uit deze periode is meestal zeldzaam en van slechte kwaliteit ('hondebrokaardewerk'). Waarschijnlijk werden veel tradities en gebruiken uit het Neolithicum in deze periode voortgezet, waaronder aanvankelijk het gebruik overledenen in grafheuvels bij te zetten. Later, rond 1.200 voor Chr. werd begraving vervangen door crematies, die in urnenvelden en soms ook in oudere grafheuvels werden bijgezet.

Es – een es (enk, eng) is een areaal bouwland dat door meerdere grondgebruikers wordt gebruikt. Een es is ruimtelijk begrensd en als zodanig herkenbaar, maar de individuele percelen zijn niet gescheiden door duidelijk herkenbare grenzen.

Formatie van Boxtel – de Boxtel-afzettingen bestaan overwegend uit zand en in wat mindere mate uit leem. Deze afzettingen zijn vooral onder koude, periglaciale omstandigheden gevormd. Het betreft onder andere afzettingen die door de wind zijn afgezet (eolische afzettingen), niet-eolische afzettingen zoals löss, kleinschalige fluviale afzettingen, hellingafzettingen, en lacustiene afzettingen.

Formatie van Drenthe – de sedimenten van de Drentheformatie bestaan overwegend uit matig fijn tot uiterst grof grindhoudend zand, klei en leem. Deze sedimenten zijn gevormd door of nabij het landijs tijdens het Saalien.

Bodemhorizont – een bodemhorizont is een laag of zone die wordt gevormd door bodemvorming. Een bodemhorizont onderscheidt zich van andere lagen door kleur, textuur, structuur en abiotische factoren. De aan- of afwezigheid van bodemhorizonten in podzolgronden geeft belangrijke informatie in hoeverre het Vroegere loop-/woonniveau nog intact is en in welke mate daarmee archeologische resten zijn te verwachten.

De A-horizont ligt meestal aan of vlak onder het maaiveld en is vaak humeus. Vaak vormt de bouwvoor de A-horizont. De E-horizont ligt meestal onder de A-horizont.

De E-horizont is ontstaan onder invloed van (regen)water, waardoor klei, humus en/of aluminium omhoog zijn getransporteerd. De E-horizont is vaak lichtgrijs van kleur ('loodzand').

De B-horizont ligt onder de E-horizont. Dit is een inspoelingslaag. De B-horizont is meestal bruin of donkerbruin gekleurd.

DE BC-horizont kan onder de B-horizont voorkomen. Dit is een overgangslaag van B- naar C-horizont. De kleur is meestal donkergeel, bruingeel of geelbruin

De C-horizont is de minerale horizont van ongeconsolideerd materiaal. Het is het moedermateriaal waarin de bovenliggende horizonten zijn gevormd.

IJzertijd - In de IJzertijd (800 – 12 voor Chr.) werden de eerste ijzeren voorwerpen gemaakt. IJzer was harder dan brons en ijzererts was veel breder beschikbaar dan de grondstoffen voor brons (koper en tin). Het winnen en smeden van ijzer vereiste echter veel kunde en kennis. Naast aardewerk worden vanaf deze periode soms resten van ijzeroventjes gevonden of afval dat is ontstaan bij ijzerwinning. Op de hogere zandgronden kwamen *celtic fields* (raatakkers) tot ontwikkeling. Dit waren akkercomplexen die zich soms tot over een groot gebied konden uitstrekken en gekenmerkt werden door relatief kleine akkertjes die omgeven werden door raatvormige wallen. Men woonde temidden van de akkers. Ten opzichte van de voorgaande en latere perioden werden vaak nattere gronden opgezocht. Vanaf de IJzertijd ook werden de zeekleigebieden in gebruik genomen.

Laagpakket van Wierden - (Boxtelformatie). Tot dit laagpakket worden de dekzanden gerekend. Dekzand is gedurende het laat-Weichselien – vroeg-Holoceen gevormd onder invloed van de wind

Loodzand - In een plaggendek wordt regelmatig loodzand aangetroffen: bij het winnen van plaggen werd eerst de natuurlijke toplaag afgestoken. In deze toplaag was een E-horizont (uitspoelingslaag) aanwezig met een kenmerkende grijze kleur. Loodzand wordt meestal aangetroffen in de onderzijde van het plaggendek.

Mesolithicum - Het Mesolithicum (8.800 – 4.900 voor Chr.) begon tijdens het begin van het Holoceen. De gemiddelde temperatuur steeg. Vegetatie ontwikkelde zich sterk en de variatie in flora en fauna nam toe. De mens trok als jager/verzamelaar door het land. Materiële resten uit deze periode worden gekenmerkt door kleine vuursteenvoorwerpen (microlithen).

Middeleeuwen - De Middeleeuwen duurden van 450 – 1500 na Chr. Over de periode vlak na het definitieve vertrek van de Romeinen uit Nederland is weinig bekend. Tot op heden zijn relatief weinig vindplaatsen uit deze periode aangetroffen. Er zijn sterke vermoedens dat resten uit deze periode voor een belangrijk deel onder de huidige oude stads- en dorpskernen en oude akkercomplexen liggen. Vanaf ongeveer de 10^e eeuw ontstaat er weer enige stabiliteit en is sprake van een min of meer centraal gezag. De maatschappij raakt gefeodaliseerd. In deze periode werd een begin gemaakt met de ontginning van veen, heide en bos.

Neolithicum - Het Neolithicum (5.300 – 2.000 voor Chr.) wordt gekenmerkt door een overschakeling van jagen/verzamelen naar landbouw en veeteelt. De mens ging zich op een min of meer vaste locatie vestigen. Aanvankelijk werd daarnaast nog gejaagd en verzameld, maar meer en meer werd de mens agrariër. Doordat men zich op een locatie kon vestigen, namen de materiële bezittingen sterk toe. Men bouwde boerderijen en andere constructies en creëerde voorwerpen van aardewerk en geslepen steen. De bevolking kon groeien en de samenlevingen werden complexer. Uit deze periode zijn hunebedden en grafvelden/-heuvels bekend.

Paleolithicum - Gedurende het Paleolithicum (300.000 – 8.800 voor Chr.) is Nederland wel bezocht door de mens (*Homo Sapiens Sapiens* en *Homo Sapiens Neanderthalensis*) gedurende de warmere perioden. Sporen zijn echter schaars en vaak verstoord. De mens trok destijds als jager/verzamelaar rond in kleine groepen. Afhankelijk van het seizoen en aanwezige voedselbronnen werden steeds wisselende, tijdelijke kampementen bewoond.

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) – De RCE is een onderdeel van het ministerie van OCW. Het voert wet- en regelgeving uit, ontwikkelt kennis en geeft advies over rijksmonumenten, landschap & omgeving, archeologie en roerend erfgoed.

Romeinse tijd - Met de komst van de Romeinen (van 12 voor Chr. tot 450 na Chr.) eindigde de IJzertijd. In 47 na Chr. werd de Rijn als rijksgrens vastgesteld. Langs deze grens (de *limes*) werden *castella* en wachttorens gebouwd. In het door Romeinen bezette gebied verbeterde de infrastructuur en ontstonden steden als Nijmegen. Noordelijk van de *limes* kon de inheemse levenswijze zich grotendeels handhaven, maar wel zijn veel Romeinse invloeden te zien.

Saalien – een geologische periode in het Pleistoceen die duurde van 236 – 126 duizend jaar geleden. Het Saalien was de voorlaatste ijstijd (voorlaatste glaciaal). Gedurende deze periode kwam het landijs tot in Midden-Nederland.

Weichselien – een geologische periode in het Pleistoceen die duurde van 116 – 11,7 duizend jaar geleden. Het Weichselien is de laatste ijstijd (glaciaal) die we in Nederland gehad hebben. Het landijs bereikte de Nederlandse grenzen niet, maar wel was de bodem van grote delen permanent bevroren (permafrost).